

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος "Ογδοος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι: φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησίου: — Γραφεῖον: τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου. 6.

30 Ἰουλίου 1879

ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΙΚΟΥ
ἐπὶ Ἐπαναστάσεως.

[Ἐκ τῆς Συλλογῆς Παύλου Λάμπρου].

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας (μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1821 ἔτους) ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς διηρέτο εἰς πέντε Σαντζακίγια, ὧν ἓν ἦτο τὸ τῆς Ναυπάκτου, περιέχον: τὸ Βενετικόν, τὰ Κράδαρα, τὸ Ἀπόκορον, τὸ Καρπενήσι, τὸν Δομοκόν, τὸ Πατρατζήκι, μέρος τῆς Λοκρίδος τῶν Ὀζολῶν, κτλ. (βλ. Συλλογ. Α. Ζ. Μάμουκα, Τόμ. Δ', σελ. 257, 259, 329.).

Ὅτε τῇ 4 Νοεμβρίου 1821 συνήλθον εἰς Μεσολόγιον οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἀγράφων, Μαλακασίου, Ἀσπροποτάμου, Σουλίου, Ἀρτης, Βάλτου, Βονίτσης, Ξηρομέρου, Βλοχού, Ζυγοῦ, Μεσολογγίου, Ἀνατολικοῦ, Βενετικοῦ, Κραδάρων, Ἀποκοροῦ καὶ Καρπενησίου, «ἐσύστησαν ἐνεαμελῆ Γερουσίαν (Γερουσίαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος), διὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ μέρος τῆς Ρούμελης, τὸ λεγόμενον Δυτικὴ Ἑλλάς, καὶ συγχρόνως ἐκλεῖξαν πληρεξούσιους διὰ τὴν Ἀ' ἐν Ἐπιδάυρῳ Ἐθνικὴν Συνέλευσιν» (Ἀδ. 00. Τόμ. Α', σελ. 23 καὶ Δ', σελ. 249.).

Κατὰ τὸν 16' νόμον τῆς 30 Ἀπριλίου 1822, περὶ τοῦ Διοικητικοῦ Ὄργανισμοῦ, τὸ Κράτος διηρέθη εἰς Ἐπαρχίας, ὧν μία ἦτο, καὶ ἡ τοῦ Βενετικοῦ Ἀποκοροῦ. Αὐτὸν τὸν νόμον ἐκύρωσε τῇ 16 καὶ Ἀπριλίου 1823 ἡ ἐν Ἀστραὶ Β' Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἐν ἣ παρήσαν καὶ οἱ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης ἀντιπρόσωποι (Ἀδ. 00. Τόμ. Γ', σελ. 60 καὶ ἐπόμεν.).

Εἰς τὴν ἐν Ἐπιδάυρῳ τὸ Β', κατὰ τὸ 1826 συγκροτηθεῖσαν, Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἡ ἠνωμένη Ἐπαρχία Ἀποκοροῦ καὶ Βενετικοῦ ἀπέστειλε τέσσαρας, ἀντὶ δύο, πληρεξούσιους, ἐξαίτησάμενη συνάμα καὶ τὴν τῆς Ἐπαρχίας διαίρεσιν, εἰς δύο χωριστάς — τὴν Ἀποκοροῦ καὶ τὴν Βενετικοῦ. Ἀλλ' ἡ Συνέλευσις, ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν Α' καὶ Β' (6 καὶ 7 Ἀπριλίου 1826), παρέδωκεν δὲ ὁ μόνον ὡς καὶ πρότερον, ἀντιπροσώπους τῆς Ἐπαρχίας. Τὸ δὲ περὶ τῆς διαίρεσεως ζήτημα ἄμεινεν εἰς σκέψιν. (Ἀδ. 00. Δ', σελ. 41 καὶ 55' καὶ Ε', σελ. 27.).

Ἐχομεν λοιπὸν Ἐπαρχίαν Βενετικοῦ καὶ Ἀ-

ΤΟΜΟΣ Η' — 1879.

ποκοροῦ μέχρι τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς τοῦ 1829 ἔτους, ὅτε διὰ συνθήκης (11 Ἀπριλίου) παρεδόθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ προὔριον τῆς Ναυπάκτου ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα (τῇ 2 Μαΐου 1829) καὶ τὰ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ.

Κατὰ δὲ τὸν Αὐγούστον μῆνα τοῦ ἰδίου ἔτους, παρίστανται εἰς τὴν ἐν Ἀργεὶ Δ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπαρχίας Βενετικοῦ καὶ Ναυπάκτου (Ἀδ. 00. ΙΑ' σελ. 36) καὶ χωριστά, οἱ τῆς Ἐπαρχίας Ἀποκοροῦ (Ἀδ. σελ. 101-102).

Ἐκ τῶν ὧς ὡδε ἱστορικῶς ἐκτεθέντων ἐξάγεται, ὅτι: ἡ ἐποχὴ τῆς σφραγίδος, ἥς ὁ τύπος ἄνωθι: παρετέθη, εἶναι ἡ κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1829 ἔτους, ὅτε δηλονότι ἡ Ναύπακτος ἀπετέλεσε μέρος τῆς Ἑλευθέρας Ἑλλάδος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ἰουλίου 1879.

A. Z. M.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

Δ'

Φίλτατε

Ἐσχάτως, ὅτε σὲ περιήγαγον εἰς τὸν ζωολογικὸν κήπον, ὅπου συναντῶνται ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων, πάντα τὰ ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα, μίαν ἴσως ἑλλειψιν αὐτοῦ παρετήρησας, ὅτι οὐδὲν σοὶ εἶπον περὶ τῶν ἀφώνων ἰχθύων καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἐνύδρων. Τούτου δὲ λόγος ἐστὶν ὅτι ταῦτα ἀλλαχοῦ ἔχουσι τὴν ἐπίσημον διαίτην των. Ἴσως νομίσης ἐντὸς τῆς Σπράνης; Παντάπασι· ἀλλ' ὅπου ἡ ἀριστοκρατία καὶ τὸ μέγα ἐμπόριον, ὑπὸ τὰς Φιλύρας. Ἐκεῖ εἰσῆλθον εἰς οἰκίαν ἰδιωτικὴν, ἀνέβην συνήθη κλίμακα μαρμαρίνην, ἥτις οὐδόλως προανήγγελλεν ὅτι ἐμελλον νὰ ἰδῶ. Ἀλλ' ἡ κλίμαξ μὲ ἔφερεν εἰς εὐρὺν διάδρομον, ἀνωθεν φωτιζόμενον, ὅπου ἐκατέρωθεν, ὀπίσω παχέων ὑέλων, διαιτῶνται οἱ φοβερώτατοι ὄφεις, ὕδραι, δράκοντες, συσφιγκτῆρες ἢ κροταλίται, συνήθως ὁμῶς κοιμώμενοι, διότι δὲν ἔχουσι τί καλῆτερον νὰ κάμωσιν, ἢ ἐνίοτε νωθρῶς σύροντες τὰς ὀγκώδεις τῶν ἐλικας, ἵνα συλλάβωσι τὸν ἐπτοημένον μὺν ἢ τὸ ἐξαλλὸν ἐκ φόβου στρουθίον, ὃ δὲ φύλαξ εἰσάγει εἰς τὸν θανατηφόρον κλωβόν, καὶ παραδίδει ὡς πρόγευμα εἰς τὴν ἀδρανῆ ὄρεξιν των.

Ἐκεῖθεν δὲ κατέβημεν εἰς μεγίστην στρογγύλην αἰθουσαν, κατοικουμένην ὑπὸ μετοίκων τῶν ἄλλων ζῴων βασιλείων, ὑπὸ σπανίων πτηνῶν καὶ ἀεικινήτων πιθήκων. Ἐδῶ δὲ συνέδεσα

1. Ἴδε σελ. 449.

γνωριμίαν και μετὰ τοῦ περικλεοῦς Γορίλλου, περὶ οὗ πέρυσιν ἀντήχει πᾶσα ἡ Εὐρωπαϊκὴ δημοσιογραφία, τὰς ὁδοιπορίας του εἰς τὰς πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης ἐπισημότερον ἀναγγέλλουσα ἢ τὰς τῶν ἡγεμονοπαίδων. Καὶ ὥραϊος μὲν δὲν ἦτον ὅλον τὸ ἐναντίον μάλιστα. Ἀλλ' ἡ ζωηρότης καὶ ἡ χάρις τῶν κινήματων του ἦσαν ἐπαγωγόταται ὅταν ἐπαίξε μετὰ μεγάλου κυνός, τοῦ ἐπιστηθίου του φίλου, ἢ μετὰ μικροῦ παιδίου, πρὸς ὃ εἶχεν οἰκειωθῇ, ἢ ὅταν ἐρρίπτετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φύλακός του καὶ τὸν κατεφίλει ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν. Ἀπέθανε δ' ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ κλίματος, νήπιον ἔτι, πρὸς πολλὴν θλίψιν τῶν θαυμαστῶν του καὶ τῶν φυσιοφίλων, οἵτινες προῶτον τοῦτον εἶδον καὶ ἐσπουδάσαν ἐν Εὐρώπῃ ζῶντα ἀνθρωποπότην, πρὸς σωτηρίαν ὅμως ἔως τοῦ φύλακός του, εἰς δὲν ὁλέθριαι ἡδύναντο ν' ἀποθῶσιν αἱ περιπτώξεις ἐκεῖναι, ἂν τὸ νευρώδες βρέφος ἤβξανεν εἰς τὰς διαστάσεις καὶ τὴν ὑπερηράκλειον ῥώμην τοῦ ἀρτίου Γορίλλου.

Δευτέρα καταβάθρα μᾶς ἔφερεν εἰς ὑπόγειον λίμνην, ὑπὲρ ἣν εἰς οὐ μικρὸν ὕψος κρέμονται μέλανες βράχοι, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀψόφως ἐπέτων καὶ δυσσιώνως ἐκωζον νυκτόβια ὄρνεα· εἰς δὲ τὸν πυθμένα ἐν ἀμυδρῷ φωτὶ ἐκινούντο χελῶναι, φῶκαι καὶ κροκόδειλοι.

Ἀπὸ τῆς λίμνης δὲ ταύτης σύριγξ σκοτεινὴ εἰσδύει βαθέως, ἐλισσομένη ὑπὸ τοὺς βράχους. Εἰς δὲ τὰ πλευρὰ αὐτῆς ἀνοίγονται μεγάλαι φωτειναὶ ὀπαί, ὡς μαγικαί τινες διόψεις εἰς τὰ θαύματα τοῦ βασιλείου τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐκεῖ ἰχθύς, ἀπὸ τῶν μικροσκοπικῶν μέχρι τῶν ὑπεροργυαίων, ἐκεῖ μαλάκια παντοῖα καὶ ὀστρακόδερμα, ὁ μικρὸς κομφὸς θαλάσσιος ἵππος καὶ ὁ καθόπλος ληστής τῶν θαλασσῶν ἀστακός, ἐλευθέρως ἀναστρέφονται εἰς ὕδωρ ἢ γλυκὺ ἢ θαλάσσιον, συμφώνως ἕκαστον πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς τὰς ἐξεις του, ὅς ὁ ἐκθαμβὸς ὀφθαλμὸς δύναται ἀκωλύτως νὰ παρακολουθῇ καὶ σπουδάζῃ εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας των. Πρὸ πάντων δὲ ὁ πυθμὴν παρέχει ἐξάίσιον θέαμα μαγικοῦ κήπου τῆς Ἀμφιτρίτης, ὅλον καταφύτου ὑπὸ λαμπρῶν καὶ ποικιλοχρόων ἀνθέων, ἅτινα ἂν δὲν εὐωδιάζωσιν (ἐκτὸς ἔως μόνον διὰ τοὺς ἰχθύς), ἔχουσιν ὅμως ἄλλο, πολὺ ἀνώτερον πλεονέκτημα, ὅτι... ζῶσι. Πολλάκις ἐν τῷ θαυμάζειν τὰ ἐνυδρὰ ἐκεῖνα πυκνόφυλλα ῥόδα, ἢ τὰς ἀνεμώνας, βλέπεις ὅτι τὸ ἀνθος συστέλλεται σπασμωδικῶς, διότι ὀστρακόδερμόν τι ἢ ἄλλος κινδυνώδης ἐχθρὸς παρέρχεται οὐ μακρὰν, ἢ τὸ βλέπεις νὰ στρέφηται καὶ ἐκτείνῃ τὰ πέταλά του πρὸς τινὰ διεύθυνσιν, ὅπου διαπλέει κινὴν ἐντομόν καλὸν εἰς βρώσιν. Τοσοῦτο δὲ μὲ κατενθουσίασεν ἡ πρώτη μου αὕτη ἐπίσκεψις εἰς κόσμον τέως ἀγνωστον εἰς ἐμέ, καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ἐξιχνιάσω τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεως τῶν θαυμασίων ἐκείνων ὄντων, τῶν ἀποτελούντων τὸν κρίκον συν-

δέσμου μετὰ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἃ δ' ἐνίοτε ἡ φαντασία μου μοὶ παρίστα ὡς νύμφας ἐναλίους, ὡς ἀδελφὰς τοῦ Πρωτέως εἰς ἀνθη μεταμορφωθείσας, ὥστε θὰ ἔμενον ἐπὶ ὥρας καθλωμένος ἐμπρὸς αὐτῶν, ἂν ὁ ὁδηγός μου δὲν μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι ἔκλειε τὸ κατάστημα καὶ ἔπρεπε νὰ ἐξέλθωμεν, ἂν δὲν ἠθέλωμεν νὰ διανυκτερεύσωμεν μετὰ τῶν κροκόδειλων καὶ τοῦ Γορίλλου.

Ἀλλ' ἂν οὐ σ' ἔφερον πάλιν ὑπὸ τὰς φιλόφρων, ἂν δὲν ἀπηύδα. . . ἀναγινώσκων, παρακολούθησόν με, ἂν θέλῃς καὶ περαιτέρω, εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν, εἰς ἣν εἶχον ὑποσχεθῇ νὰ σ' ἐπαναφέρω. Καὶ πρῶτον ἰδοὺ ἀπέναντι ἡμῶν ἡ ἀποτρόπαιος οἰκία ἐν ἣ ἡ πρό ἐνὸς ἔτους ἐκκουργήθη τοῦ Νόβιλιγγ ἢ βασιλοκτόνος ἀπόπειρα. Μετ' αὐτὴν δὲ φθάνομεν πρὸ τῆς ἀφελούς αὐτοκρατορικῆς κατοικίας τῆς ἐντός, διὰ τοῦ προσγαίου παραθύρου φαίνεται πολλάκις ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τὸ γραφεῖόν του ἐργαζόμενος. Εἰς μικρὸν δρᾶμα ὃ εἶδον ποτὲ εἰς τι τῶν ἐνταῦθα θεάτρων, ἀνεπετάσθη ἡ αὐλαία ἐπὶ σκηνογραφίας παριστώσης ταύτην τῆς ὁδοῦ τὴν γωνίαν καὶ τὸ ὑπὸ τῶν λύχνων τοῦ δωματίου φωτιζόμενον παράθυρον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ διαγραφομένην τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν σκιάν. Ποτὲ δὲν ἤκουσα ἐν θεάτρῳ ῥαγδαϊότερας καὶ μᾶλλον ἐνθουσιώδεις χειροκροτήσεις, διότι νομίζω ὅτι πολλοὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἡγεμόνες ὡς τὸν Αὐτοκράτορα Γουλιέλμον ὑπὸ τῶν λαῶν αὐτῶν λατρευόμενοι.

Ἐμπρὸς τῆς βασιλικῆς οἰκίας, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ, ἀπαντῶμεν τὸν ἔφιππον, ἐφ' ὃψηλοῦ καταγλύφου βάθρου ἰδρυμένον χαλκοῦν ἀνδριάντα Φρειδερίκου τοῦ Β', ἀριστοῦργημα γλυπτικῆς, καὶ ἀπέναντι τὸ εὐρύχωρον οἰκοδόμημα τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ τὸ τῆς Ἀκαδημίας, οὐχὶ μὲν λίαν πολυτελές, ἀλλὰ περιέχον ἀκαδημαϊκούς. Εἰς δὲ τὸ πρῶτον συρρέουσι καθ' ἐκάστην χιλιάδες φοιτητῶν ὑπ' αὐτὰς τὰς ὀφεις τοῦ Αὐτοκράτορος, χωρὶς ποτέ, οὐχὶ τῆς ἡσυχίας συντάραξις, ἀλλ' οὐδ' ὁ ἐλάχιστος θόρυβος ν' ἀκουσθῇ μετὰ τῶν. Ὁφείλεται δὲ τοῦτο, ὡς μοὶ ἐξήγησαν, εἰς τὸ ὅτι οἱ νέοι οὗτοι, οἵτινες ἐμβριθῶς σπουδάζουσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀνδρείως μάχονται ἐν πολέμῳ, σέβονται τὴν θέσιν ἐν ἣ συνέρχονται, καὶ πρὸ πάντων σέβονται ἑαυτούς, ἐμφορῶνται δὲ καὶ τῆς ιδέας ὅτι ἤλθον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον οὐχὶ ἵνα διδάξωσι τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν κυβέρνησιν, πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται, ἀλλὰ πρὸς ἀπόκτησιν πείρας καὶ γνώσεως ἵνα αὐτοὶ ἐν καιρῷ καλῶς πολιτεύωνται.

Διαβάντες δὲ πρὸ τοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου, καὶ μετὰ τοῦ ὀπλοστασίου καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Διαδόχου, ἣτις ἐστὶν ἐπιφανεστέρη τῆς Αὐτοκρατορικῆς, ὑπερβώμεν αὐθις τὴν γέφυραν, τὴν πολυτελεστέραν τῶν ἐν Βερολίνῳ καὶ δι' ὠραίων κοσμουμένην γλυπτικῶν συμπλεγμάτων,

καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν εὐρύχωρον πλατεῖαν ἣν εἶχον ἡδὴ ἐν παρόδῳ ἰδεῖ.

Αὕτη καλεῖται «Κήπος τέρφews», καὶ ἡ ἐπινομία ἐν ἧ ἔχει ἐλάττωμα, ὃ ἴσως σοὶ φανῇ καίριον, ὅτι κήπος ἐνταῦθα παντάπασιν δὲν ὑπάρχει. Κεῖται δ' ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Σπράιτης, ἣτις ἦν ἡ πρώτη τοῦ Βερολίνου κοιτίς, καὶ δεξιῶς μὲν ἡμῶν, τῶν ἐκ τῶν Φιλυρῶν ἐρχομένων, ἐγείρεται τὸ μέγα καὶ ἀρχαῖον ἀνάκτορον, ἐν τῇ μέσῃ δ' ἐστήθη χαλκοῦν πρὸ δύο ἐτῶν ἐξάίσιον ἔφιππον ἀγαλμα Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ', καὶ ἀριστερῶς ἡμῶν ἰδρύεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦτου τοῦ φιλομούσου Βασιλέως τὸ Μουσεῖον, εἰς ὃ ἐπὶ στιγμὴν πρέπει νὰ ἐνδιατρίψωμεν, διότι θὰ ἦτον ἄξιον νὰ διαπρέπῃ ἐν μέσῃς ταῖς Ἀθήναις ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, καὶ κοσμεῖται ἐσωτερικῶς διὰ περιφύμων τοιχογραφιῶν τοῦ ἐνδόξου Κόουλθαχ.

Εἰς τὸ ἀγανὲς τοῦτο τῶν Μουσῶν καταγώγιον περιέχονται ἀγάλματα, ἀνάγλυφα, προτομαὶ καὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἄλλα τῆς Ῥωμαϊκῆς, πολυπληθέστερα δὲ γύψινα ἐκμαγεῖα, καθ' ὅλην καὶ χρονολογίαν ἐκτεθειμένα, τῶν ἀρίστων ἔργων ὅσα εὕρισκονται ἐν Μουσείοις τῆς Εὐρώπης, ἢ καὶ ἐκτὸς Μουσείων, ὡς πολλὰ παρ' ἡμῶν. Πλὴν δὲ τούτων ἔργα τέχνης Αἰγυπτιακῆς, διατεθειμένα ἐντὸς περιέρρου μιμήματος ναοῦ Αἰγυπτιακοῦ, καὶ ἀρχαιοῦτες Ἀσσυριακαὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἀσιατῶν λαῶν, καὶ τῆς Εὐρώπης μεσαιωνικαί· πρὸ πάντων δὲ πολυτιμωτάτη συλλογὴ ἀρχαίων ἀγγείων καὶ ἄλλων κεραμοῦργημάτων, οἷον ἀγαλμάτων τῆς Τανάγρας (ὅν τὰ ἀρίστα ἀκούω ὅτι εὕρισκονται παρὰ ξένοις καὶ οὐχὶ παρ' ἡμῶν), καὶ δακτυλιοθήων καὶ νομισμάτων. Τούτων συμπληρωματικὴν συλλογὴν ἡγόρασεν ἐσχάτως τὸ Μουσεῖον ἡμίσεος ἑκατομυρίου φράγκων παρὰ τοῦ ἀρτί ἀποβιάσαντος Πρόξου, τοῦ ποτὲ πρέσβους τῆς Αὐστρίας ἐν Ἑλλάδι, ὅπου καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ νομισματικοῦ τούτου θησαυροῦ συνεκόμισε.

Ἀλλὰ καὶ τὸ Μουσεῖον περιέχει ἔργα τέχνης καὶ βιομηχανίας, ἐνδύματα, ὅπλα καὶ σκευὴ τῶν ἀπωτάτων καὶ ἀγνωστοτάτων λαῶν, Ἰνδῶν, Σινῶν καὶ Ἰαπωνίων, καὶ τῶν μᾶλλον ἀπροσίτων ἀγρίων τῆς Ἀφρικῆς ἢ τῆς Πολυνησίας. Ἀλλὰ δὲ πτέρυξ ἐστὶ καθιερωμένη εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῶν ἐπισημότερων ἀποθανόντων ζωγράφων πασῶν τῶν χωρῶν· διὰ δὲ τοὺς ζῶντας καλλιτέχνους τῆς Γερμανίας ἐπ' ἐσχάτων παρ' αὐτὸ τὸ Μουσεῖον ἐν χλοερῷ περιβόλῳ περιλαμβανόμενῳ ὑπὸ διπλοῦ περιτύλου, οὗ ἡ μία πλευρὰ παρατείνει τὴν Σπράιτην, ἐκτίσθη ἕτερον ἐξάίσιον οἰκοδόμημα, ὡς μέγιστος κορινθιακὸς ναός, ἐφ' ὃψίστης ἐπικαθήμενος βάσεως.

Ἀλλ' ἀρκούσι τὰ περὶ τοῦ Μουσείου. Νὰ σοὶ περιγράψω αὐτοῦ τὰ μυρία περιεχόμενα οὔτε τὸν καιρὸν οὔτε τὰς εἰδικὰς γνώσεις ἔχω. Ἵπάρχει

ἐκδεδομένος εἰς ὀγκώδη τόμον αὐτοῦ ὁ κατάλογος. Ἄν τὸν θέλῃς, γράψον νὰ σοὶ τὸν στείλω.

Καὶ ὅμως, ἓνα ἔτι σταθμόν, πρὶν ἢ μακρυνθῶμεν. Τὸ βάθος τῆς πλατείας κατέχει ἡ ἐκκλησία ἐν ἣ ἐκκλησιάζεται ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια. Ἐστὶ δὲ ῥυθμοῦ τόσον ἀσήμου καὶ ἀπειροκάλου, ὥστε φαίνεται ὡς κηλὶς παρὰ τὰ ἄλλα κομψὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ τῆς πλατείας οἰκοδομήματα· διὰ τοῦτο πρόκειται νὰ κατεδαφισθῇ, καὶ ν' ἀνεγερθῇ πολυτελεστάτος ναὸς ἀντ' αὐτῆς, ὅταν εὐρεθῶσιν οἱ ἀπαιτούμενοι πόροι. Ἐν τούτοις δ' εἶχεν ἀρχίσει ἀνεγειρόμενον παράρτημά τι αὐτοῦ, μέλλον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐναπόθεσιν τῶν λειψάνων τῶν ἀποθνησκόντων Αὐτοκρατόρων, καὶ εἶχον συμπληρωθῇ αὐτοῦ οἱ τέσσαρες τοίχοι. Τοὺς τοίχους τούτους ἐλαβε προσωρινῶς ἡ διεύθυνσις τῶν ἀρχαιοτήτων, ἓνα, διασκευάσασα αὐτούς, ἐναποθέσῃ ἐκεῖ τὰ ἐκμαγεῖα τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνευρισκομένων. Ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ἐνταῦθα νὰ μὴ εἰσέλθῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ περάτων τῆς Γερμανίας συρρέουσιν οἱ περηνγηταὶ τῶν ἀγίων τούτων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, εἰ καὶ εἰσὶ ταῦτα ἀπλᾶ ἐκμαγεῖα, καὶ ἐπομένως δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται ν' ἀμφισβῆλλω ὅτι πᾶς λόγιος Ἕλλην, ἄρα καὶ σύ, ἐπεσκέφθης πρὸ πολλοῦ τὰ πρωτότυπα εἰς τὸν τόπον τῆς ἀνασκαφῆς, διὰ τοῦτο πάντῃ περιττὸν νομίζω νὰ σ' εἰπῶ τι περισσότερον περὶ τῶν περιδόμενων τούτων ἔργων τοῦ Ἀλκαμένους, τοῦ Παιωνίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους, ἃ εἶχον τὴν τύχην ν' ἀκούσω ἐξηγούμενα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κουρτίου.

Πρὶν ἀναχωρήσω ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἀκούσει διαταγμὸς ἂν ἡ σύμβασις δι' ἣς ἐπετρέποντο αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Γερμανίαν ἐβλάψεν ἢ ὠφέλησεν. Τότε, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα μοὶ ἦτο ξένον, εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν μου. Τώρα ὅμως, μεθ' ὅσα ἐνταῦθα εἶδον καὶ ἤκουσα, δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι τοιοῦτοι διαταγμοὶ ὑπῆρχαν. Ἡ Γερμανία προχέει Πεκτώλιν χρημάτων διὰ ν' ἀνασκάψῃ τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ πλουτίσῃ τὰ Μουσεῖα ἡμῶν δι' ἀριστουργημάτων ἀνεκτιμήτων, καὶ οἷα, ἂν πρέπῃ νὰ πιστεύσω τὸν Κ. Κουρτίον, οὐδὲν Μουσεῖον κέκτηται, καὶ ἡμεῖς νὰ μεμψιμοιρῶμεν! Ἀλλὰ διατί ν' ἀνασκάψῃ τὴν Ὀλυμπίαν καὶ νὰ μᾶς πλουτίσῃ δι' ἔργων τοῦ Ἀλκαμένους καὶ τοῦ Πραξιτέλους ἢ Γερμανία, καὶ οὐχὶ ἡμεῖς αὐτοὶ; Καὶ τίς μᾶς ἐμπόδισεν ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἡμεῖς νὰ τὴν ἀνασκάψωμεν; ἢ ἂν ἔχωμεν τοὺς πόρους, τί μᾶς κωλύει ν' ἀνασκάψωμεν τόσα ἄλλα μέρη, δλίγου δεῖν πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου οὐχὶ ὀλιγωτέρους δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς; Ἐλπίζω δὲ νὰ μὴ μοὶ ἀποδώσῃς ἑλλειψιν πατριωτισμοῦ ἂν σοὶ ἐκφράσω τὴν πεποίθησίν μου ὅτι αἱ ἀνασκαφαί, καὶ ἐνεκα τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν αὐτὰς ἐπι-

τετραμμένων, και ἔνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν χορηγιῶν, μετὰ τοσαύτης ἐκτελοῦνται μεθόδου και ἀκριθείας, ὥστε και ἡμεῖς αὐτοὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ παραδειγματισθῶμεν. Μᾶς κατέδειξε δὲ τέλος ὁ καθηγητὴς ὅτι διὰ τῆς εὐλαθείας μεθ' ἧς συνελέγησαν και τὰ ἀφανέστερα τεμάχια, και διὰ τῆς τέχνης και ἀγγιγνοίας μεθ' ἧς συνημολογήθησαν, πολλὰ τῶν ἀγαλμάτων ἀξιολόγως συνεπληρώθησαν και πλησιάζουσι νὰ καταρτισθῶσι σχεδὸν ἄρτια τὰ δύο τῶν ἀετωμάτων συμπλέγματα, τὰ μόνιμα, εἶπεν, ἀ διετηρήθησαν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Ταῦτα ἐπραξαν οἱ Γερμανοὶ οἵτινες ἔχουσι τὰ ἐκμαγεῖα. Ἐλπίζω ὅτι ἀνώτερα ἀποτελέσματα ἐπετύχουμεν και θὰ ἐπιτύχωμεν ἡμεῖς, οἵτινες ἔχομεν τὰ πρωτότυπα.

Ἐν Βερολίῳ, τῇ 28 Ἰουνίου 1879.

Ξ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΖΕΥΓΟΥΣ ΠΗΛΟΒΑΤΙΔΩΝ

[Ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ]

Α' Πρόσκλησις εἰς χορόν.

Ὁ Ἰωάννης Μύλλερ ὑποδηματοποιὸς ἐκ Παρισίων κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς θύρας του ἐπιγραφὴν, πράγματι δὲ ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Ῥήγας καταγόμενος, ἡγέρθη ἡμέραν τινα λίαν πρωτῶ, ἐτάχυνε τὰς χεῖρας, ἠνέρωσε τὸν ἐπὶ τῆς ῥινός του πεσόντα βαμβάκερον στούφον του και ἐπληξεν ἐλαφρῶς εἰς τὴν πλευρὰν τὴν σύζυγον του—«Σήκω, Μαρία Κάρλοβνα! Δός μου τὰ ξυράφια, τὸ μαῦρο πανταλόνι και ἓν ἄσπρο ποκάμισο. Πρέπει νὰ πάγω τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου Θεοδωρέγκου ἓνα ζευγάρι καλὸςια ὁποῦ τοῦ ὑποσχέθηκα διὰ τὴν παρασκευὴν (ἡ παρασκευὴ δὲ αὕτη εἶχε παρέλθει πρὸ δύο ἐβδομάδων). Ἐγὼ θὰ ξυρισθῶ, και σὺ πρόσταξέ τὸν Βάνικα νὰ γυαλίσῃ τὰ καλὸςια νὰ τὰ κάμῃ καθρέφτη. ἤκουσες; προσέθηκεν ἑναβρονόμενος ὁ ὑποδηματοποιός. «Ἄς τὰ καμαρώσῃ και ἄς ἰδῇ πῶς δὲν εἶνε ῥωσικὴ δουλειά, ἀλλὰ σαφὴ γερμανικὴ, χωρὶς ψεγάδι.»

Δὲν εἶχεν εἰσέτι παῦσαι μονολογῶν, ὅτε ἡ Μαρία Κάρλοβνα ἐπανήλθεν ἔχουσα τὰς πηλοβατίδας ἀνὰ χεῖρας και τὸ πρόσωπον φρίκην ἐκφράζον. «Ὁ Βάνικας ἦτο χθὲς μεθυμένος, ἀνεφώνησε, τὰ καλὸςια εἶναι χαλασμένα!»

Τὸ ξυράφιον ἔπεσεν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Μύλλερ. «Νὰ πάρῃ ὀργή! τὰ καλὸςια ἑνὸς αὐλικοῦ συμβούλου! Τόσον ὠραῖα καλὸςια!...» Καὶ ἤρπασεν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς του. Ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀδιόρθωτον· αἱ πηλοβατίδες ἦσαν εἰς κακὴν κατάστασιν· ἡ δεξιὰ ἦτο ἐσχισμένη κατὰ τὸ πλάγιον, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἐκάλυπτε δυσώδης ὕλη.

Λύσσα κατέλαβε τὸν Μύλλερ «Βάνικα, ἀνέκραξε μετὰ κεραυνώδους φωνῆς, τί εἶν' αὐτό;...»

Εἰς τὴν θύραν ἐφάνη ἡ εὐχέτης ἄμα και πονηρὰ φυσιογνωμία τοῦ Βάνικα, ὅστις μὲ νυσταλέους ὀφθαλμοὺς ἔστη ξέων ἀπαθῶς τὸ ἴνιον του.

Τί εἶν' αὐτό; ἐπανέλαβεν ἀπειλητικῶς ὁ

ὑποδηματοποιός, δεικνύων τὰς πηλοβατίδας—Ξεύρω κ' ἐγὼ;—Πῶς δὲν ξεύρεις; Ἐγὼ σ' ἐρωτῶ τί εἶν' αὐτό;—Και πῶς θὰ τὸ ξεύρω ἐγὼ;

Ὁ Μύλλερ, ἐκτὸς ἐκυτοῦ ἐκ τῆς ὀργῆς, ἔτυψε τρεῖς διὰ τῶν πηλοβατίδων τὸν Βάνικαν κατὰ πρόσωπον. Ὁ Βάνικας ὠλόλυξεν, ὁ δὲ Μύλλερ ἐπραῦνθη.

«Τέλος τί νὰ κάμω; ἐσκέφθη, δὲν πρέπει νὰ πετάξω τῶρα τὰ καλὸςια! Τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου Θεοδωρέγκου νὰ τὰ δώσω δὲν γίνεται, ἐπεὶ δὴ γνωρίζει ἀπ' αὐτὰ. Θὰ χαθοῦν ἄδικα... Κάποιου ὅμως πρέπει νὰ τὰ φορτώσω... Ἄ! εἶδες, ἓνας μουσικὸς ἦλθε ταῖς προάλλαις νὰ παραγγεῖλῃ καλὸςια. Ἰσα ἴσα νὰ τὰ πάγω ὡς ἐκεῖνον; Ναί! μόνον πῶς αὐτοὶ οἱ μουσικοὶ... χρήματα ἀπ' αὐτοὺς μὴν περιμένῃς, τοὺς γνωρίζω. Ἄ!... ἀνέκραξεν αἰφνης, τύψας διὰ τοῦ δακτύλου τὸ μέτωπον, τὴν κυριακὴν εἶναι τὰ γενέθλια τῆς Μαρίας Κάρλοβνας.

Και περιτυλίξας τὰς πηλοβατίδας διὰ μαντηλίου, ἔλαβεν αὐτὰς ὑπὸ μάλης, φορέσας δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν πῖλόν του στραβά, διότι μεταξὺ τῶν ὁμοτέγων ἐφημίζετο ὡς φιλάρεσκος, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας.

Ἀπὸ τὴν μικρὰν Μορσκάγιαν ὅπου διέμενεν ὁ Μύλλερ ἐστράφη πρὸς τὴν Κυανὴν Γέφυραν και διευθυνθεὶς πρὸς τὴν Κολόμνην, ἔστη ἐνώπιον ὑψηλῆς οἰκίας ἀκαθάρτου ἐξωτερικοῦ, παρὰ τὴν πύλην τῆς ὁποίας ἐκάθητο θυρωρὸς παίζων ἐπὶ τριχόρδου κιθάρας.

—Ἐδῶ κάθεται ὁ κ. Σούλτζ; ἠρώτησεν ὁ Μύλλερ· ὁ θυρωρὸς ἠτένισε τὸν γερμανόν, εἶτα ἀποστρέψας τὸ πρόσωπον ἀπεκρίθη.—Δὲν ἔχομε τέτοιους.—Ὁ κ. Σούλτζ, μουσικὸς—Εἶναι ἓνας γερμανός, μὰ μουζικάντες εἶναι, δὲν εἶναι, ποῖος τοὺς ξέρει αὐτοὺς ὅλους τοὺς μουζικάντιδες! Ἀναιδέητε ἐπάνω ἐπάνω. Ἄν εἶναι αὐτὸς πάει καλά, εἰ δὲ και μὴ, ζητήσετε ἄλλου.»

Ὁ Μύλλερ ἀνέβη διὰ στενῆς κλίμακος και φθὰς ὑπ' αὐτὴν τῆς οἰκίας τὴν στέγην ἔστη ἐνώπιον θύρας ἐφ' ἧς ἦτο ἐπὶ χάρτου γεγραμμένη ἐπιγραφὴ «Karl Schultz musicus.» Ὁ Μύλλερ ἀνοίξας τὴν θύραν εἶδε νεανίαν ὠχρὸν ἔχοντα ὀφθαλμοὺς κοίλους· ἐκάθητο δὲ στηρίζων τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ ἀπλῆς ξυλίνης τραπέζης και κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔκειντο ἀναμικτὰ βιβλία και χειρόγραφα τετράδια μουσικῆς. Τὸ δωμάτιον ἦτο κενόν, ἔρημον, και μόνον εἰς τὴν γωνίαν ἀχρύνειν τινα καθίσματα ἐφαίνοντο σχηματίζοντα κλίνην. Οἱ τοῖχοι, λευκοὶ ἄλλοτε, ἠκολούθουν τὸ ἐπικλινὲς τῆς στέγης. Ἄλλως τε, ἐν τῷ δωματίῳ ἐπεκράτει τὸ κενὸν και ὁ ζόφος· ἐκεῖ κατόκει ἡ πτωχεῖα ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ γυμνότητι. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εἰκὼν κατέπληξε τὸν Μύλλερ, και ἔστη ἀκίνητος παρὰ τὴν θύραν, μὴ

1. Πτωχὴ συνουσία ἐν Πετροπόλει.

ἐννοῶν ὁποῖον αἶσθημα τὸν κατέλαβεν. Ὁ ἀγαθὸς γερμανός, καταπλαγείς ἐνώπιον τοιαύτης ἀθλιότητος, ἀπόλυσεν τὸ θάρρος και μετὰ κόπου ἐψέλ-λισε.

—Τὰ καλὸςια σας εἶναι ἔτοιμα...

Ὁ νεανίας ἐστράφη και ἠτένισε μετὰ θλίψεως τὸν ὑποδηματοποιόν.

—Σὺ εἶπα, ἀπεκρίθη ὅτι θὰ ἔλθω ὁ ἴδιος νὰ τὰ λάβω. Τώρα χρήματα δὲν ἔχω.—Πῶς γίνεται, κύριε Σούλτζ, ν' ἀνησυγεῖτε; Λογαριάζομεθα ἔπειτα. Τώρα ὁ καιρὸς εἶναι ὑγρὸς και τὰ καλὸςια χρειάζονται... Ὁ δυστυχὴς μουσικὸς ἡγέρθη και λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ Μύλλερ, τῷ εἶπεν.—Εἰσθε καλὸς ἄνθρωπος!

Ὁ Μύλλερ ἐταράχθη. Τὸν ἔτυπεν ἡ συνείδησις· ἠθέλησε νὰ φύγῃ τὸν πειρασμόν, ἀλλ' ἠγνόει τί νὰ πράξῃ. Τὴν κυριακὴν ἦσαν τὰ γενέθλια τῆς συζύγου του και ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν ἐπισκέψεις.—Κύριε Σούλτζ, ἐπιθύρυσεν ἐκ νέου στρέφων μεταξὺ τῶν χειρῶν τὸν πῖλόν του. Ἐχω... νὰ σᾶς... νὰ σᾶς... παρακαλέσω. Τὴν κυριακὴν εἶναι τὰ γενέθλια τῆς γυναικὸς μου Μαρίας Κάρλοβνας, και θὰ ἔχωμεν προσκεκλημένους. Λοιπὸν ἐπεθύμουν νὰ τοὺς εὐχαριστήσω. Ἡ Μαρία Κάρλοβνα ἀγαπᾷ πολὺ τὸν χορόν και κἀνένα δὲν ἔχομεν νὰ παίζῃ, και δίχως χορόν, ξέρετε, εἶναι στενοχώρια. Ἀκόμη και τοῦ Προεφέρερ ἡ γυναικα τρελλαίνεται διὰ τὸν χορόν.—Και ποῖαν ὥραν; ἠρώτησεν ὁ Σούλτζ.—Εἰς τὰς ἑξῆ ὥρας, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Μύλλερ, εἰς τὰς ἑξῆ. Ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ στενοχωρηθῇτε, και διὰ τὰ καλὸςια, παρακαλῶ, μὴ ἔχετε ἔννοιαν. Δὲν ἀξίζουν τὸν κόπον!... Μὰ θὰ χαρῇ ἔξαφνα ἡ Μαρία Κάρλοβνα;—Και ὅλος χαρὰ ὁ Μύλλερ ἔτρεξεν οἴκαδε, ὑποτονορῶζων καθ' ὁδὸν ἁσμάτια και χορούς.

Ὁ δὲ δυστυχὴς μουσικὸς κατέπεσεν ἐπὶ τῆς ἀχυρίνης ἑδρας του, και καλύψας διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον, ἔκλαυσε πικρῶς.—Ποῦ κατῆντησα! ἐσκέφθη. Δι' ἐν ζεύγος πηλοβατίδων ὀφείλω νὰ παίζω ὀλόκληρον νύκτα εἰς τὴν ἐορτὴν ὑποδηματοποιῶ!...

Β' Παιδικὴ ἡλικία.

Ὁ Κάρλος Σούλτζ ἐγεννήθη ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ πατὴρ του, εὐγενὴς εὐκατάστατος γερμανικὸν ἔχων τὸ φρόνημα, κατόκει, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Δουσελδόρφ, εἰς τι κτῆμά του ὅπου, γέρων ἤδη, εἶχεν ἀποκατασταθῇ. Ἡ σύζυγός του εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀποθάνει, τὸν οἶκον δὲ διηύθυνε οἰκονόμος κακεντρεχὴς και ὀργίλη, Μαργαρίτα καλουμένη. Ἐν γένει, ὅπως οὐδὲν ὑπάρχει ἀνοητότερον ἀνοήτου γάλλου, οὕτως οὐδὲν ἀπεχθέστερον θυμώδους Γερμανίδος. Ἡ Μαργαρίτα ἦτο γυνὴ τεσσαρακοντοῦτις, ὑψηλὴ, ἰσχνή, μὲ παρειὰς πορφυρᾶς, φόβος και τρόμος τῆς οἰκίας ὅλης. Τὸ κυριώτερον μέσον δι' οὗ ἐμάγευε τὸν γηραιὸν Σούλτζ ἦτο ἰδιαίτερα τις τέχνη περὶ

τὴν μαγειρικὴν, μάλιστα ἐδεσμάτων τινῶν τὰ ὅποια ὁ γέρων ὑπερηγάπα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔγεινεν οἰκοδόσποινα καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως και ἀπεμάκρυνεν ὅλους τοὺς ἐναντίους της. Πρὸ πάντων ὅμως ἡ Μαργαρίτα ἐμίσει τὸν μικρὸν Κάρλον καθὼς ζωντανὸν ἐμπόδιον, ὅπερ ἦτο ὀλίγον δύσκολον ν' ἀπομακρύνῃ. Ὁ Κάρλος ἐφοῖτα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τοῦ Δουσελδόρφ, ἐσπούδαζε δὲ ὄχι καλῶς, ὅπως ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ζωηρᾶς φαντασίας παῖδες. Τῇ ἀληθείᾳ, οὐδὲν ὀχληρότερον τοῦ ἀποστηθίζειν ῥήματα, κλίνειν ὀνόματα οὐσιαστικὰ και κηλιδώνει τοὺς μαυροπίνακας, ὅταν ἡ κεφαλὴ γέμῃ πύργων μαγικῶν, ἱπποτῶν μὲ χρυσοὺς θώρακας και πάντων τῶν θαυμασίων ὅσα πλάττει παιδικὴ φαντασία. Ὁ Κάρλος δὲν προώδευεν, οἱ διδάσκαλοι παρεπονούντο, ἡ δὲ Μαργαρίτα ἐβεβαίον τὸν γέροντα Σούλτζ ὅτι ὁ υἱὸς του εἶναι τῆς ἀπωλείας και ἀξίος ἀγχόνης. Ἐπιστρέφων ἐκ τῆς σχολῆς ὁ Κάρλος μόνον συζητήσεις περὶ γεωμετρίων και ἐπιπλήξεις βαρβάρους ἤκουε. Τέλος δὲν ὑπέφερε πλέον, διότι, ἀν' ἐξ ἑνὸς ἦτο πεποικισμένος μὲ τρυφερὰν ψυχὴν, ἀλλ' ἦτο ὅμως και ὑπερήφανος μέχρι πείσματος. Ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν χαρακτῆρων ἐπὶ τῶν ὁποίων σφοδρὰ ἐπενεργεῖ μία λέξις ἀγάπης, ἀλλὰ καθ' ὧν οἷα δῆποτε ἀπειλὴ εἶναι ἀνίσχυρος.

Ὅσο μᾶλλον τὸν ἐπέπληττον, τόσο μᾶλλον ἀπεστρέφετο τὰ γράμματα, και οἱ λόγοι τῆς Μαργαρίτας θὰ ἠλθόντων, ἀν' παράδοξον συμβάν δὲν ἦνοιγεν αἰφνης πρὸ αὐτοῦ νέαν ὁδόν.

Ἡμέραν τινα ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Δουσελδόρφ διακρύων. Ὁ πατὴρ του τὴν πρωτὴν τὸν εἶχε ξυλίσσει, ἡ δὲ Μαργαρίτα τὸν ἐδίωξεν. Ὁ δυστυχὴς παῖς, τὴν γραμματικὴν ἔχων ὑπὸ μάλης, ἔστη ἐνώπιον ἐκκλησίας και παρεδόθη εἰς σκέψεις. Πικρὰ ἦτο ἡ τύχη του· εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου του εὕρισκετο μόνος, ἡ δὲ ψυχὴ του ἐζήτηε ὑποστήριγμα. Ἦγνόει τὸ δύσμοιρον τί νὰ πράξῃ. Τίς θὰ τὸ ἐλυπεῖτο; Ἀκουσίως εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν, ἵνα διασκεδάσῃ τὴν θλίψιν του ἐκείνης και ἤρξατο ἀκροώμενος τῆς διδασκῆς. Ἡ διδασκὴ ἐτελείωσε, τὴν ἠκολούθησε δὲ μεγαλοπρεπὴς ἤχος ὀργάνου. Ὁ παῖς ἤγειρε τὴν κεφαλὴν και ἠκροάτο. Νέον, θερμὸν, ἀνέκφραστον αἶσθημα τὸν κατέλαβεν ὅλον. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐνώπιόν του ἀνετίεστο νέος, ἀπέραντος κόσμος, αἱ ἰδέαι του εὐρύνεται, ὅτι ἡ ψυχὴ του εὐρύνεται, ὅτι ὁ παιδικὸς του νοῦς εἰς πάντα ἤχον τοῦ ὀργάνου ἐνδυναμοῦται. Ἐξόργισεν και ἔκλαυσεν. Ἦδη ἐγνώριζε τὸν προορισμὸν του, ἡ παρηγορία εὐρέθη, ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη, ἦτο μουσικὸς.

Ἀξιάσης τῆς λειτουργίας, ὁ Κάρλος ἔστη εἰς τὸν ναὸν, μετ' ὀλίγον δὲ κατέβη τὴν σκολιὰν κλίμακα ὁ μουσικὸς, γέρων φέρων φανάκην και δίαπτρα ἐπὶ πελωρίας ῥινός. Ὁ Κάρλος τὸν

ἐσταμάτησε. — Σεις ἐπαίζετε; — Ἐγώ. — Ἀμπαρὰ ἐπαίζετε!

Τὸ γερόντιον ἐγέλασεν. Ἡ βίς του ἐφάνη ἔτι μακροτέρα, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῆς δίοπτρα ἀνεσκήρτησαν. — Θέλω νὰ σπουδάσω μουσικὴν! ἐπανελάθεν ὁ Κάρολος. — Σπουδάσας. — Ποῦ κατοικεῖτε; — Ἐδῶ πλησίον. — Θὰ σὰς ἀκολουθήσω, θὰ ἔλθω νὰ μὲ διδάξῃτε. Μὲ κάμνετε μουσικόν;

Ἡ μακρὰ βίς ἐγέλασεν ἐκ νέου. Ὁ Κάρολος ἠκολούθησε τὸν γέροντα εἰς τὸ οἶκόν του, ὅπου, γελῶν αὐτός, ἐκάθισε τὸν παῖδα ἐνώπιον μικροῦ κλειδοκυμβάλου — τοῦ μόνου κοσμήματος τοῦ πενιχοῦ δωματίου — καὶ ἤρξατο ἐξηγῶν αὐτῷ τὰ μουσικὰ διαστήματα καὶ ὅλον τὸν ζῆρον πρόλογον τῆς ποιήσεως τῶν ἤχων. Ὁ παῖς μόλις ἀνέπνευε τοῦ μουσικοῦ οἱ λόγοι ἐνετυπώοντο εἰς τὴν μνήμην του. ἠκροῦτο μὲ σέβας, αἴφνης δὲ ἠγέρθη καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν μακροβρύτα γέροντα, ὅπως οὐδένα ἕως τότε εἶχε περιπτύχῃ. Συνεκινήθη ὁ γέρων. Καὶ αὐτὸς ἦτο μόνος, καὶ αὐτὸς ἐπίσης δὲν εἶχε τινα ὅστις νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν καρδίαν του. Παράδοξος ὁμοιότης συνήγωνε τὸν γέροντα καὶ τὸ νήπιον. Ἀμφότεροι ἦσαν ζέοντες ἐν τῷ κόσμῳ — ὁ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βίου, ὁ δὲ κατὰ τὸ πέρας αὐτοῦ. Ἐν τῇ καταστάσει τῶν ὑπῆρχε τι τὸ συγγενές. Τὸ γερόντιον ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας τὸ παιδίον ὡς πατὴρ πρὸ πολλοῦ μὴ ἰδὼν τὸ τέκνον του.

Ἐκτοτε ἔζων ἀχώριστοι καὶ ὁ μικρὸς Κάρολος καὶ ἡ ἐκείνη εὗρισκε τὸ μέσον νὰ δραπέτῃ ἐκ τοῦ σχολείου καὶ νὰ φοιτᾷ εἰς τοῦ διδασκάλου του, τοῦ ὁποῦ ἐθαύμαζε τὸν ἐνθουσιώδη λόγον. Ὁ γέρων ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὅτινες, ἀπαξ προσκολληθέντες εἰς ἰδέαν τινα, εἰς ἐν αἴσθημα, δι' αὐτῶν μόνον ἀναπνεύουσι καὶ ζῶσιν· ἡ μουσικὴ ἦτο εἰς αὐτὸν καὶ κόσμος καὶ ζωὴ — ὅ,τι ὁ ἄλλος εἰς τὸ πτηνόν. Περὶ αὐτῆς ἐλάλει μετὰ σεβασμοῦ, ὡς περὶ μυστηρίου, μετ' ἔρωτος, ὡς περὶ φίλου πιστοῦ. Πλὴν οὐδέποτε ὁ ἐνθουσιασμός του γέροντος ἦτο τόσον μέγας, οὐδέποτε τὰ δίοπτρά του ἐσκήρτων ἐπὶ τῆς ἀπεράντου βιότητος εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὡς ὅποτε ὠμίλει περὶ τοῦ σοφοῦ φίλου του, τοῦ μεγάλου Βετχόβεν. Εἶχον ὁμοῦ σπουδάσει παρὰ τῷ Φόν-Ἐνδεν, καὶ νέοι ἀμφότεροι διήλθον ὁμοῦ τὰ πρῶτά των ἔτη κατόπιν ἐχωρίσθησαν, ἵνα ὁ μὲν ἀποθάνῃ ἄγνωστος εἰς γωνίαν τινα τῆς ἐκκλησίας του, ὁ δὲ τελευτήσῃ ἐν πτωχείᾳ καὶ θλίψει, φέρων τὴν διπλοῦν στέφανον τῆς δυστυχίας καὶ τῆς δόξης. Τὴν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου μουσικοῦ λατρεῖαν αὐτήν, τὸ ἄγνόν αὐτὸ πάθος πρὸς τὴν ὑψηλὴν μουσικὴν τὸ γερόντιον μετέδωκε καθ' ὁλοκληρίαν τῷ Κάρολῳ, ὅστις, μυηθεὶς εἰς τὸ νέον τοῦτο μυστήριον, ἐγένετο δοκιμώτατος, καὶ ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ γλῶσσαν εἰς εὐαρίθμους μόνον καταληπτὴν καὶ ν' ἀνυψῇ τὴν ψυχὴν ἀνω πάσης ἐπιγείου

μελέτης. Ἐκτοτε ἡ ζωὴ του ἔλαβε νέαν τάσιν καὶ ἡ εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησις κατέστη εἰς αὐτὸν ἀφόρητος πλῆξ.

Τὸν δυστυχῆ παῖδα κατέβαλλεν ἡ ὑπερβολὴ τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων. Ἐσκέφθη ὅτι διὰ τὴν ζωὴν ἤρκει ἡ ποίησις μόνη, ὅθεν καὶ κατέβαλε τὸν νοῦν διὰ τοῦ αἰσθήματος, τὴν πραγματικότητα διὰ τῆς φαντασίας, κακῶς δ' ἐκτιμήσας τὴν ἰδίαν ἰσχύαν, κατέστρεψε τὸ μέλλον του. Οἱ διδάσκαλοί του μετὰ νέας ἀγανακτήσεως ἐδήλωσαν πρὸς τὸν γηραιὸν Σούλτζ ὅτι ὁ υἱὸς του ἐπὶ ἡμέρας ὅλας ἀπουσίαζε καὶ ὅτι τὰ τετραδία του ἀντὶ λατινικῶν θεμάτων καὶ σχολίων εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, γέμουσι σημείων μουσικῶν. Ἡ Μαργαρίτα ἐθρίαμβεν, ὁ δὲ γέρων Σούλτζ ἀπηγόρευσε τῷ υἱῷ του νὰ φανῇ τοῦ λοιποῦ ἐνώπιόν του. Ἐκτοτε ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος ἦτο εἰς τὸν παῖδα ἀδύνατος. Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι μία λέξις ἀγάπης ἠδύνατο νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, νὰ νικήσῃ τὸ πείσμα του, τοῦναντίον, ἡ ἀπειλή τῶν ἡρέθιζεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Δὲν ἐζήτησε συγγνώμην, οὔτε νὰ διορθωθῇ ὑπεσχέθη — ἀλλὰ ἐκσφενδονήσας μακρὰν τὰ βιβλία, ἐγένετο μουσικός.

Γ' Νεότης.

Οὕτω παρήλθον τινα ἔτη.

Ὁ παῖς ἐγένετο νεανίας, ὁ μουσικὸς ἐσχατογνηρός· αἱ δυνάμεις τοῦ τελευταίου βαθυνηδὸν ἐξησθένουν, τὸ τέλος του ἐπλησίαζε. Τέλος, μετὰ τινα μεγάλην ἐορτὴν καθ' ἣν ἠθέλησεν ἀφεύκτως νὰ παίξῃ ὁ ἴδιος καὶ τῶν ἑταίρων ἐπαίξε μετὰ βαθείας ἐμπνεύσεως, τὸν ἔφερον εἰς τὴν οἰκίαν ἀναγίσθητον, μετὰ τινὰς δὲ ὥρας ὁ Κάρολος ἵστατο ἡδὴ, σύννοος καὶ ὠχρὸς, ἐνώπιον τοῦ πτώματος του. Ὁ θάνατος τοῦ μουσικοῦ ἦτο δευτέρᾳ ἐπίσημος στιγμή ἐν τῷ βίῳ τοῦ Καρόλου. Μετὰ τὸν πρῶτον θρίαμβον, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη σκέψις. Ἐσκέφθη τὸ μάταιον τοῦ κόσμου, τὸ παράδοξον τοῦτο κρᾶμα πυρὸς καὶ βορβόρου, ὅπερ καλεῖται ἀνθρωπος. Τὸ πρῶτον ἦδη μετ' ἐκπλήξεως καὶ φρίκης εἶδεν ὅτι ἐν τῷ βίῳ οὐδὲν ὑπάρχει σταθερόν, ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ζωὴ εἶναι μηδέν, ὅτι εἶναι ἀπλῆ σκιά, ἀόρατόν τι καὶ ἀκατάληπτον. Ῥῆγας διέτρεξε τὰς φλέβας του καὶ ἐφοβήθη.

Ὡ! τί δὲν θὰ ἔδιδε τότε ἓνα κλαῦσον ἐπὶ τοῦ στήθους ὄντος λατρευτοῦ, ἓνα πνίξῃ εἰς τὰ δάκρυα τῆς ἀγάπης τὸ νέον δηλητηριώδες αἶσθημα τὸ εἰσδύσαν εἰς τὴν ψυχὴν του! Ἐκ νέου ἔμνε μόνος, κατὰ μόνος. Ἡ ἰδέα αὐτὴ τὸν ἐπέεζε βαρέως. Ἐνόει ὅτι ἐν στιγμῇ θλίψεως μία μόνη παρηγορία ὑπάρχει, τὸ νὰ συμμερισθῇ τὸν πόνον σου ἄλλῃ, ἐπίσης τῶς ἀσχοῦσα ψυχῇ. Τότε ἐμνήσθη τοῦ πατρὸς του καὶ ἔδραμε νὰ ριφθῇ εἰς τοὺς πόδας του, ἵνα ζητήσῃ τὴν προστασίαν καὶ τὴν εὐχὴν του, ἵνα, εἰ δυνατόν, τύχῃ διὰ παρακλήσεων καὶ δακρύων, τῆς ἀγάπης αὐτοῦ,

μιάς πατρικῆς του θωπείας. Ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ εὗρε μεγάλην κίνησιν· ὑπνέται ἀνθρώγοντο καὶ κατήρχοντο τὴν κλίμακα, εἰς τὴν αἵθουσαν τῆς ὑποδοχῆς ἐπαίανιζε μουσικῇ. Ὁ γέρων ἐτέλει τοὺς γάμους τοῦ μετὰ τῆς Μαργαρίτας. Ἐστειλε πρὸς τὸν υἱὸν του βαλάντιον περιέχον ὀλίγα χρήματα ἀπαγορεύσας ταυτοχρόνως αὐτῷ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του.

Τί ἔμνευεν εἰς τὸν Κάρολον νὰ πράξῃ; Τὴν καρδίαν ἔχων αἰμάσσουσιν, ἔφυγε τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ ἐπλανήθη μακρὰν τῆς πόλεως ἀσκόπως καὶ ἀνευ οὐδενὸς πόθου.

Ἐκ τῶν δεινῶν ἅτινα συμβαίνουσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὰ μὲν εἶναι θετικά, ὠρυσμένα, τὰ δὲ ἀρνητικά. Τὰ πρῶτα εἶναι γνωστὰ εἰς πάντας, καὶ ἕκαστος τὰ ἐννοεῖ· τοιαῦτα φερ' εἰπεῖν, εἶναι ἡ ἀπώλεια κτήματος, ὁ θάνατος οἰκείου, ὀργίλη σύζυγος, ἀσθένεια ὁδυνήρ. Ἀλλ' ὑπάρχουσι δεινὰ ἄλλα, ἀόρατα ὅλως καὶ ἀκατάληπτα, ἅτινα θλίβουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ψυχὴν, σπαράττουσι τὴν καρδίαν, πιέζουσιν ὡς λίθος καὶ σὲ πνίγουσιν. Ταῦτα εἶναι δεινὰ ἀρνητικά, τὰ ὅποια ἀδυνατεῖ τις νὰ ὀρίτῃ καὶ εἰς οὐδένα ἀποκαλύπτει. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ προσπαθοῦμεν νὰ τὰ πορευώμεν, ὡς ἀποφεύγει τις θηρίον ἀνήμερον· πρὸς τοῦτο δὲ καλοῦμεν εἰς βοήθειαν πᾶν ὅ,τι ἄλλοτε ἔλαμπε δι' ἡμᾶς, πᾶν ὅ,τι θερμὸς καὶ ἱερὸς ἠγαπήμενος· σρεφόμεθα μετ' ἔρωτος πρὸς πᾶν ὅ,τι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπίστευε, πρὸς τὰς φιλάτας τῶν ἡμετέρων ἀναμνήσεων.

Ὁ Σούλτζ ἀνεμνήσθη τοῦ Βετχόβεν. Χάρις εἰς τὸν μακαρίτην γέροντα μουσικόν, ὁ Βετχόβεν ἦτο δι' αὐτὸν ἡ κορωνὶς τῶν πλασμάτων, ἡ ὑψίστη ἐκφρασις παντὸς ὅ,τι μουσικὸν καὶ ποιητικὸν ἐπὶ γῆς. Τὸν ἐφαντάζετο ἐστεμμένον χρυσοῦν δόξης στέφανον· ἐπίστευεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς εἰς προσευχήν. Ἐπεθύμει νὰ μηδενισθῇ πρὸ τῆς θαυμασίας αὐτοῦ δυνάμεως καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ προσδοκᾷ τὸν προορισμὸν τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἀπῆλθεν εἰς Βιέννην.

Ὁ τῆς πόλεως θόρυβος, ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ζωὴ καὶ ὅλαι αὐτῆς αἱ λαμπρότητες ὀλίγα τῷ παρουσίαζον θέλγητρα. Πανταχοῦ ἠρώτα περὶ τοῦ Βετχόβεν, ἀλλ' ἡ δὲν τὸν ἐγνώριζον, ἡ τὸν ἐγνώριζον ἀπλῶς ἐκ φήμης, ὡς ἀνθρώπον ἔχοντα ἀρετὰ καλὴν φωνὴν βαρυτόνου. «Τί σημαίνει τοῦτο; διεννοεῖτο ὁ Σούλτζ, ποῦ εἶναι οἱ ναοὶ οἱ πρὸς τιμὴν τῆς μεγαλοφυΐας ἀνεγερθέντες, ποῦ δὲ κρύπτεται ἡ μεγαλοφυΐα αὐτῆς;...»

Μιᾶ τῶν ἡμερῶν, τέλος, διερχόμενος στενὴν τινα ὁδόν, εἶδε μακρόθεν γερόντιον χαράττον ἐπὶ τοῦ τοίχου γραμμὰς διὰ τεμαχίου ἀνθρακος. Παρέκει, παιδιάρια τινα ἐδείκνυνον διὰ τοῦ δακτύλου τὸν γέροντα, ἕτερα δὲ τοῦ ἔσυρον τὸν ἐπενδύτην, γελῶντα ὡς τρελλὰ μεταξὺ τῶν. Τὸ γερόντιον οὐδὲν ἐνόει καὶ ἐξηκολούθει γράφον. Τὸ

ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν παραδοξοτέρων· κόμη πολὺ ἐπιπτεν ἀτάκτως μέχρι τῶν ὠμῶν, ὁ ἐπενδύτης τοῦ ἦτο εἰς ἄκρον τετριμμένος, περὶ δὲ τὸν τράχηλον ἔφερε μαντήλιον ἐρυθρόν, δίδον φανταστικὴν τινα χροιάν εἰς τὰς βαθείας αὐτοῦ ρυτίδας καὶ εἰς τὴν πολιάν του κόμην. Διὰ χειρὸς τρεμούσης ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ πεπαλαιωμένου τοίχου σημεῖα, αἴφνης δὲ ἵστατο καὶ ἐκλινε τὸ οὖς, οἶονεὶ ἀκροόμενος ἀπομεμακρυσμένον τινα ἤχον. Ὁ Σούλτζ τὸν ἐξέλαβε παράφρονα. Ἐπὶ τέλους τὸ γερόντιον ἐμειδίασε σκεπτικῶς καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ παιδικοῦ ὁμίλου, ὅστις ἐπαίξε καὶ ἐσκήρτα πέριξ του.

Ὁ Κάρολος ἔρριψε τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ μουσικὸν αἶσθημα ἐθέρμανε τὰ στήθη του. Εἰς τὰ ἀσυνάρτητα ἐκεῖνα σημεῖα διέκρινε νέαν, πρωτοφανῆ μελωδίαν, ἀγνωστόν τι καὶ μεγαλοφυές.

— Τίς εἶναι ὁ γέρων οὗτος; ἠρώτησε διαβάτην τινα.

— Ὁ μουσικὸς Βετχόβεν.

«Ὁ Βετχόβεν!» Καὶ ἔδραμε κατόπιν τοῦ γέροντος, ἀλλ' οὗτος ἦτο ἤδη μακρὰν, καὶ βραδέως βαδίζων, ἔκαμψε τὴν γωνίαν καὶ ἐγένετο ἄφαντος. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφάνη εἰς τὸν Σούλτζ ὅτι πᾶσα ἡ ἐπίγειος δόξα διήλθε πρὸ αὐτοῦ βραδέως καὶ μυστηριωδῶς, οἶονεὶ σκιά τις φοβερά, ῥακώδη περιβεβλημένη στολήν. Ὁ Βετχόβεν ἐγένετο ἄφαντος, — ὁ δὲ Σούλτζ δὲν τὸν ἐπανεἶδεν ἔκτοτε. Ὁ Βετχόβεν δὲν ἔμελλε νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ, ὁ δὲ νοῦς του, πλανώμενος εἰς τὸ ἄπειρον, εἶχεν ἤδη ἀποβάλλει, μακρὰν αὐτοῦ ἀπορρίψας, πᾶν τὸ γῆινον. Ὅποιοι ἀκατάληπτοι καὶ ἀνεκφράστοι τόνοι ἐπλήρουν τότε τὴν ψυχὴν του! Ἐφαίνετο ὅτι ἐστερεῖτο τῆς ἀκοῆς, ἵνα πληρέστερον ἀκροᾷται τῆς ἐνδομύχου φωνῆς τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοφυΐας, ὅπως ἐν τῇ ἐκστάσει τῆς ἐν αὐτῷ ἠχοῦσης ἱερᾶς ὥδης φέρῃ εἰς πέρας τὴν ὑπαρξίν του, ὡς τελευταῖον ἀναφώνημα θαυμασίου καὶ ἀνηκούστου ὕμνου...

Καὶ τότε μόνος ὁ Σούλτζ ἐν τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ πόλει, τῇ τοσαύτῃ ἐνδόξῳ διὰ τὸν πρὸς τὴν τέχνην ἔρωτά της, αὐτὸς μόνος ἐνόησε πόσον ὑπῆρχε μεγαλεῖον ἐν τῇ τελευτῇ μεγάλου ἀνδρός.

Δ' Ἡ δούκισσα.

Σύγγνωθί μοι, αὐστηρά μου ἀναγνώστρια, ἂν τόσον ταχέως ρίπτομαι ἀπὸ μιᾶς ἐντυπώσεως εἰς ἄλλην καὶ ἀποτόμως σὲ μεταφέρω ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην εἰκόνα. Ὁ νοῦς μου βαίνει ταχύτατα, ἐνῶ ὁ κάλαμός μου βραδέως κινεῖται, καὶ ἀπορῶ, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς νὰ συμβιβάσω ἀμφότερα. Ἀλλὰς τε, σύ, καλὴ ἀναγνώστρια, εἰδες πλέον πῶς ὅλα τὰ τῆς ζωῆς εἶναι εὐμετάβλητα καὶ ἀπατηλά, καὶ δὲν ζητεῖς βέβαια νὰ εὕρῃς ἐν τῷ διηγήματί μου πλείονα λογικότητα. Δὲν ἔχει οὕτω;

Εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον ἐν ᾧ διέμενον ὁ Κάρολος, κατ'ῶκει ἐπίσης, κατέχουσα τὰ πρῶτα δωμάτια, ῥωσὶς δούκισσα, ἐλθοῦσα ἐκ Πετροπόλεως. Ἡ δούκισσα ἦτο πλουσιωτάτη καὶ ἐφημιζέτο ὡς λάτρις τῶν καλῶν τεχνῶν. Περὶ τῆς γραφικῆς ἐλάλει μετ' ἐνθουσιασμοῦ, περὶ τῆς μουσικῆς δὲ σχεδὸν μετὰ νευρικῶν σπασμῶν. Ἐν συντόμῳ ἔχαιρε φήμην γυναικὸς ποιητικῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην. Ἦτο τεσσαρακοντοῦτις. Εἰς τὴν αἰθουσάν της συνήρχοντο πᾶσαι αἱ ἐπιστημόντες λόγῳ παιδείας καὶ φώτων. Ἐν αὐτῇ ὁ ζωγράφος ἔσφιγγε τὴν χεῖρα τοῦ δούκως, ὁ κιθαριστὴς ἡ δελφούτο μὲ τὸν αὐλητήν, ὁ ἡθοποιὸς συνεζήτει μετὰ τοῦ ποιητοῦ. Ἐπιστημότης καὶ ἀξία, διπλωματία καὶ μουσικὴ συνωθοῦντο καθ' ἐσπέραν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν αἶθουσαν τῆς ῥωσίδος. Ἡ ἀλήθεια τῶρα εἶναι, ὅτι ἡ δούκισσα εἶχε χαράκτῃρα θετικὸν καὶ ὅλως ἀντίθετον τοῦ προσώπου τοῦ ὁποῖον ὑπεκρίνετο. Τὰ πάντα ὑπελόγιζεν ἐκ τῶν προτέρων καὶ τὰ προδιεχάραττεν, ὁ δὲ ἐνθουσιασμὸς αὐτῆς ἦτο προπαρεσκευασμένος, καὶ πᾶσα αὐτῆς πράξις ἐκ τῶν προτέρων λελογισμένη. Τοιοῦτοτρόπως εἶδεν ὅτι διὰ τὴν αἶθουσάν της, αἶθουσαν νέας Ἀσπασίας ἐχρειάζετο ἀφεύκτως καὶ τεχνόσημον. Τεχνόσημον δέ, ὡς δὲν σὲ λανθάνει, ἀναγνώστρια, καλεῖται πρόσωπον εὐαῖδὸς μὲ μεγαλοπρεπῆ κόμην, ὅπερ προσφέρει εἰς τοὺς ξένους τὸ τέϊον καὶ μειδιᾶ. Ἡ ἐκλογὴ τῆς δούκισσης ἔπαισεν ἐπὶ τῆς Ἑρρίέττης. . . Ἄπορου νεάνιδος, ἥτις ἐδέχθη τὸν τίτλον τοῦτον, τὸν μεταξὺ θυγατρὸς καὶ θαλαμηπόλου, τουτέστι τὸν τίτλον *demoiselle de compagnie*, ὅπως συνήθως ξενοφώνως λέγεται.

Ἡ νεάνις ἦτο ὀρφανὴ καὶ πτωχή. Ἡ θεία, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔζη εἰς Πετρούπολιν, μετὰ χάρας ἐδέξατο τὴν λαμπρὰν πρότασιν καὶ ἀπέστειλε τὴν ἀνεψιάν πρὸς τὴν δούκισσαν. Ἡ δυστυχὴς Ἑρρίέττα ἐκλαυσεν ἐπὶ πολὺ, διότι μετὰ θλίψεως κατέλειπε τὸν οἶκόν της ἐν ᾧ ἔμενον ὅλοι αὐτῆς αἱ ἀναμνήσεις, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἀγαθὴ γερμανίς, θνήσκουσα τὴν νυλόγησεν, ὁ δὲ πατὴρ της, πτωχὸς ὑπάλληλος ἔζη μετὰ κόπου καὶ μόχθου, ἐπὶ μακρὸν ἀναμεινὼν βελτίωσιν τύχης. Αἰφνης εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ νέου κόσμου, ἐνθα τὰ πάντα τῇ ἐφαίνοντο ἔξω, ἄγρια. Ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅπου τὴν ἐτοποθέτησαν ἐνώπιον ἀργυροῦ αὐθέρτου, προσέβαλε τὴν ἀκοήν της γλῶσσα νέα, εἶδε νέα πρόσωπα καὶ ξένους στολισμούς, ἔλαβε γνῶσιν νέων ἰδεῶν καὶ παθῶν, ὅλως ἀγνώστων τέως αὐτῇ. Ὁ ὑπολογισμὸς τῆς δούκισσης ἦτο ἁπλός· οἱ νέοι ἤρχισαν νὰ περιστρέφονται περὶ τὴν Ἑρρίέτταν, ἐρωτύλοι καὶ κοῦφοι, ὡς πράττουσι πάντες οἱ νέοι οἱ μόνον εἰς τὴν τέρψιν ἀποβλέποντες. Ἡ νεάνις ἤκουε τὰς φλυαρίας αὐτῶν μετὰ πείσματος, ἐπειδὴ ἦτο πεπεισμένη ὅτι τὴν θεώρουν ὡς παιδικὸν ἄθυρμα, ὡς ἀπλοῦν μέσον διασκέδασης, καὶ ὅτι

οὐδὲν θερμὸν αἰσθημα συμπαθείας πρὸς αὐτὴν ἢ ἀφοσιώσεως ἐκρυπτον τὰ στῆθι ἐκείνη, τὰ τοσοῦτον λάμποντα ἐξωτερικῶς. Ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ταύτης ἀπαθείας, ἡ μουσικὴ ἦτο ἡ μόνη αὐτῆς παρηγορία. Ἀλλ' ἡ δούκισσα καὶ ἐκ τούτου εἴξευρε νὰ ὠφεληται. Καθ' ἐσπέραν, ὅτε ἡ αἶθουσά της ἐπληροῦτο ξένων, ἀπετεινετο πρὸς τὴν Ἑρρίέτταν καὶ θωπευτικῶς τὴν παρεκάλει νὰ παίξῃ τεμάχιον τι τοῦ Γέρτζ ἢ τοῦ Καλημπρένερ. Ἡ τάλαινα νέα, ἥτις θὰ ἐδίδε τὸ πᾶν ἔν' ἀποφύγῃ τὴν θορυβώδη ἐκείνην κοινωνίαν, ἐκάθιστο πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ μεθ' ὑπομονῆς ἤκουεν ὅλας τὰς τυπικὰς φιλοφρονήσεις, ἃς σωρηδὸν τῇ ἐπεδαψίλευον.

Ἐσπέραν τινά, ὅτε, περατώσασα λαμπρὸν *carriccio* πλήρες τῶν ἰδιοτροπιῶν καὶ ἀλμάρτων ἐκείνων, τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς νεωτέροις κυμβαλισταῖς, ἐκάθιστο σκεπτική, ἤκουσε πλησίον της τὴν ἐπομένην ἐρώτησιν:

— Τί φρονεῖτε ὑμεῖς, περὶ τῆς μουσικῆς αὐτῆς, κύριε Σούλτζ; — Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι μουσικὴ, ἀπῆντησεν ἐκείνος μετ' ἀπαθείας.

Ἡ Ἑρρίέττα ἀκουσίως ἀνένευσε· τὸ ὑψηλὸν ἐκείνο ἀνάστημα, τὸ ὠχρὸν πρόσωπον καὶ τὸ ἄτοπον τῆς ἐκφρασθεῖσθαι γνώμης, τῇ ἐφάνησαν τόσον παράξενα, τόσον ἀπρεπῆ, ὥστε ἡ γυναικεία αὐτῆς περιεργία, ἀκουσίως αὐτῆς διηγήσθη.

«Ὅταν ὁ ἡθοποιός, ἐπανελάθεν ὁ Σούλτζ, μετ' εὐγλωττοῦ τέχνης ἐκφράζει ἡμῖν, ἀπὸ σκηνῆς, ὅλα τοῦ ἀνθρώπου τὰ πάθη, εἶπατε, δὲν τὸν προτιμάτε τοῦ ἀνοήτου γελωτοποιοῦ, ὅστις πηδᾷ καὶ μορφαίνει ἐνώπιον τοῦ πλήθους; Ὅτε ὁ ζωγράφος, ἀνωθεν ἐμπνευσθείς, ἐξεικόνισεν εἰς ὑμᾶς τὴν ἱερὰν μορφήν τῆς Παναγίας, εἶναι δυνατὸν νὰ σᾶς κινήσωσιν εἰς θαυμασμὸν γελοιογραφίαι; Ἡ φρονεῖτε ὅτι ἡ μουσικὴ δὲν ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς βαθμοὺς της, ὅτι δὲν ἔχει τοὺς γελωτοποιοὺς αὐτῆς καὶ τὰς ἐλεεινὰς γελοιογραφίας; Πιστεῦσατέ με· ὅλοι αὐταὶ αἱ ταχυδακτυλουργικαὶ συμφωνίαι, εἶναι ἀπλᾶ γελοιογραφίαι καὶ οὐδὲν ἄλλο.»

Ἡ Ἑρρίέττα ἤκουε μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Τὸ πρῶτον ἤδη ἤκουε τολμηρὸν λόγον, ἰδέας ἐν πεποιθήσει ἐκφραζομένας, καὶ οὐχὶ φιλοφρονήματα πάσης ἐννοίας κενά.

— Ἀγαπᾶτε τὴν μουσικὴν; ἠρώτησε στραφεῖσα πρὸς τὸν Σούλτζ. Οὗτος ἐταράχθη. Εἶπομεν ἤδη ὅτι ἡ Ἑρρίέττα ἦτο ἐξόχου κάλλους. Οἱ κυανοὶ αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον τῆς ψυχῆς αὐτῆς τὴν ἀγνότητα, καὶ πλουσία κόμη ξανθὴ κατέπιπτε δακτυλοειδῶς μέχρι τῶν ὤμων. Ὁ Σούλτζ τὴν ἐθεώρησεν, ἐκείνη δὲ ἐπανελάβε τὴν ἐρώτησιν της. — Αἰσθάνομαι τὴν μουσικὴν, ἀπεκρίθη μετὰ δισταγμοῦ ὁ Σούλτζ, σπουδάζω νὰ τὴν ἐννοήσω.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπλησίασεν ἡ δούκισσα. «Κύριε Σούλτζ, εἶπε διὰ τῆς θωπευτικῆς φωνῆς

της, μὲ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ θάρρος γείτονος, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλω τὴν γνωριμίαν σας, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μᾶς παίξετε ὀλίγον. Ὁ φίλος μου, ὅστις σᾶς ἤκουσε καὶ ὅστις μετὰ κόπου σᾶς ἔσυρεν εἰς τὸν οἶκόν μου, εἶναι τρελλὸς μὲ τὴν τέχνην σας».

Ὁ Κάρολος ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, ἀλλ' ἡ Ἑρρίέττα τῷ ἔρριψε παρακλητικὸν βλέμμα. Νέον, ἀγνωστὸν αἰσθημα τὸν κατέλαβεν. Ἐκάθισε πρὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἦτο δὲ ὅλος τεταραγμένος. Πλησίον τοῦ ἴστατο θαυμάσιον ὄν, λευκὴν περιβεβλημένον ἐσθῆτα, τοῦ ὁποῖου τοὺς χρυσοὺς πλοκάμους ἐσκίαζε διαφανὴς νεφέλη κυανοχρόου καλύπτρας. Ἡσθάνετο τὸ ὄν αὐτὸ πλανώμενον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του ὡς ἀγαθοποιὸν πνεῦμα ψιθυρίζον αὐτῷ οὐρανίους ἐπαγγελίας. Ἡ ζῶν αἰφνης τῷ ἐφάνη ὡραία, ἡ ἐλπίς ἀνέλαμψεν ἐν τῇ ψυχῇ του ὡς ἀστὴρ φαινὸς καὶ ἤρξατο παίζων.

Ἡ ἐμπνευσις δὲν ἐκφράζεται διὰ λέξεων· εἰς ζῶσαν ἰδέαν, λέξεις νεκραὶ δὲν ἀρκοῦσι. Μόνη ἡ μουσικὴ ἴσως, ὡς τι μεταξὺ ψυχῆς καὶ λόγου, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, δύναται νὰ ἐκφράσῃ ἀσθενῶς, μέρος μόνον τῆς ἀνεκφράστου θείας ἐκστάσεως, ἥτις ἐπισκιάζει τὸν ἄνθρωπον, ἅπαξ τοῦλάχιστον, ἐν τῇ ζωῇ του.

Ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ εἶπῃ, ἐξέφρασεν ὁ Σούλτζ δι' εὐγλωττίας καὶ τέχνης ἀπαρμιλλοῦ. Πᾶς ὁ λαμπρὸς τῆς δούκισσης ὄμιλος ἡγήσθη ὡς εἰς ἄνθρωπος, οἱ ἔπαινοι διεχύθησαν ῥαγδαῖοι· μόνη δὲ ἡ Ἑρρίέττα ἐσιώπα. Δι' αὐτὴν ὁ Σούλτζ ἦτο ὃν ὑπεράνθρωπον.

Ἡ δούκισσα κατεγοητεύθη. «Κύριε Σούλτζ! τῷ εἶπεν, ἡ ἐσπέρα αὕτη δὲν θὰ ἐξαλειφθῇ τῆς μνήμης μου. Θεωρῶ ἐμαυτὴν εὐτυχῇ, διότι, πρώτη ἐγὼ, δύναμαι νὰ φέρω ἐν ταπεινὸν φύλλον εἰς τὸν δάφνινον στέφανον, ὅστις ὀφείλει νὰ στέψῃ τὴν ἱερὰν σας. Τοῦ λοιποῦ εἶμαι εἰς τὴν διάθεσίν σας ὡς ἡ εἰλικρινεστάτη φίλη σας».

Εἰς τὴν αἶθουσαν ἐπεκράτει ἐπίσημος παραχῇ. Πεντήκοντα χεῖρες ἐθλίψαν τὴν χεῖρα τοῦ Σούλτζ, ἄλλαι τόσαι προσκλήσεις καὶ ὑποσχέσεις τὰς ἡκολούθησαν. Ὁ Κάρολος κῆρυξεν ψυχρῶς καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ ἐπίγειος δόξα τῷ ἐφάνη μηδαμινή, ἀφ' ἧς στιγμῆς προησθάνθη οὐρανὸν ὅλον. Ὁ πωσδῆποτε, τὴν ἐπιοῦσαν, ὅλη ἡ πόλις μόνον περὶ τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου ἐλάλει. Τὴν τρίτην ἡμέραν ὀλιγώτερος περὶ αὐτοῦ ἐγίνετο λόγος, τὴν τετάρτην δὲ παντάπασιν ἐλησμονήθη.

Οὕτω συμβαίνει εἰς τὰς μεγάλας πόλεις.

Ἄν τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Σούλτζ ἐπεσκέπτετο πάντας τοὺς νέους αὐτοῦ γνωρίμους καὶ ἐζήτει τὴν προστασίαν των, θὰ ἐξησφάλιζε τὸ μέλλον του, ἀλλ' οὗτος ἔμεινεν ἄφροντις ἐν τῷ δωματίῳ του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐλησμονήθη. Πλὴν τῷ ἦτο ἀ-

διάφορον τοῦτο. Χάρις εἰς τὴν δούκισσαν, ἐγένετο διδάσκαλος τῆς Ἑρρίέττης.

Νεότης! Νεότης! ἀμείλικτε, ἀκατάσχετε! Πόσον ταχέως τρέχεις! πόσον ταχέως πετᾷς! Φέρεσαι πετερόεσσα, ὦ νεότης, ἐπὶ δὲ τῶν ποικιλοχρόων πετερύγων σου συνεσπειρωμένη ἐπικάθηται ἡ πείρα σκωπτικὴ καὶ εἴρων, καὶ δι' ἀνηλεοῦς χειρὸς ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τὰ δεινὰ τῆς φαντασίας. Ἐῖψον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, ὦ νεότης, τὰ ἄνθη σου—μὴ σὲ ἀπατήσῃ ἡ ἀκρόχολος γραῖα! Ἐῖψον αὐτῇ τὰ ἄνθη πολλῶν θελημάτων· καὶ τὴν εἰρηνικὴν ἀνθεμίδα καὶ τὴν δάφνην τὴν πολεμικὴν· τὸ ῥόδον ὅμως τοῦ ἔρωτος θλίψον ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς καρδίας σου καὶ μὴ ἀνεχθῇς νὰ καλλύνη πολιὰν πονηράν· φύλαξε αὐτὸ καλῶς, ὅταν δὲ τὸ ῥόδον μαραινθῇ ὑπὸ τῆς φλογὸς τῆς καρδίας—μὴδὲ τότε παραδώσῃς αὐτὸ εἰς τῆς γραΐας τὸ ὄνειδος, ἀλλὰ συναπόθανε μετ' αὐτοῦ!

Ἐπίσημοι ἦσαν αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι διὰ τὸν Σούλτζ. Καθ' ἐκάστην μετέβαιναν ἀπὸ τοῦ μικροῦ τοῦ θαλάμου εἰς τὰς κομψὰς αἰθούσας τῆς δούκισσης, καὶ καθ' ὃ διδάσκαλος, ἔμενε δικαιοματικῶς μόνος μετὰ τῆς Ἑρρίέττης.

Δι' αὐτὸν ἡ Ἑρρίέττα δὲν ἦτο γυνή, ἀλλ' ἀνώτερον ὄν, οὐχὶ τι ἐπίγειον, ἦτο πνεῦμα τῆς φαντασίας του, τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐαυτοῦ ἐμπνεύσεως. Ὁ Σούλτζ ἠγάπησεν ὡς νεανίας, ὡς καλλιτέχνης πλήρης ὁρμῆς καὶ πάθους.

Καὶ ἡ Ἑρρίέττα ἐπίσης παρέδωκε τῷ Σούλτζ καρδίαν καὶ ζῶν, καὶ δι' αὐτὴν ὁ Σούλτζ ἦτο ἀσύνηθες ὄν, ὅπερ ἐθεώρει μετ' αἰσθηματὸς τινος εὐλαθείας. ἠγάπησεν, ὅπως ἀπερριμμένον καὶ λησμονηθὲν παιδίον, δύναται ν' ἀγαπήσῃ ἄνθρωπον, ἐπιμελῶς αὐτὸ περιποιηθῆτα καὶ περιθάλψαντα.

Εὐμορφος ἦτο ἡ Ἑρρίέττα, ἐγοήτευε δὲ δι' ὅλης τῆς καλλονῆς γυναικὸς ἀγαπώσης. Πάσης τῆς ψυχῆς της τὰς δυνάμεις μετέβαλεν εἰς ἐν αἰσθημα, τὸν ἔρωτα· ἐδημιούργησε δι' ἐαυτὴν κόσμον νέον, κόσμον βαθυτάτου αἰσθηματος, προμήνυμα τοῦ οὐρανοῦ παραδείσου. Ἐνεκα δὲ τῶν βασάνων τῆς νεότητός της, ὅλα αὐτῆς τὰ αἰσθηματα ἦσαν ἰσχυρά. Δι' αὐτὴν ὁ ἔρως δὲν ἦτο ἐνασχόλησις χοροῦ ἢ τοῦ συρμοῦ ἄθυρμα, ἀλλ' ἐλάμψεν ἐν τῇ ψυχῇ της ὡς ἀστὴρ μετὰ φέγγους ἀσβέστου.

Καθ' ἐκάστην διήρχοντο ὁμοῦ τὰς ὥρας των. Καὶ ὁ μὲν ἐδίδασκεν ἐνθουσιωδῶς καὶ εὐγλωττῶς, ἡ δὲ ἤκουε μετ' ἔρωτος· καὶ μετὰ πάσης μὲν χάρας ἐκείνος ἤκουε τὰς ἐρωτήσεις της, ἡ δὲ νέα πόσον ἐθέλγετο ἐκ τῶν ἀποκρίσεών ἐκείνου!

Δυστυχῶς, ὁ ἔρως αὐτῶν ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν προωρίσθησαν εἰς τὴν ἐπίγειον εὐδαιμονίαν. Ἠγγίκε τὰ νέφη, ἐνῶ διὰ τὰ ἐγκόσμια

ἀγαθὰ ἀνάγκη νὰ μένη τις ἐπὶ γῆς. Ἄν, μὴ λησμονηθέντες ἐν τῇ ἀμοιβαιότητι τῶν ἐαυτῶν αἰσθημάτων, ἐξετίμων κάλλιον καὶ κόσμον καὶ ζῶν, θὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἐαυτοῖς ὑπαρξίν ὁμαλὴν καὶ ἀτάραχον, ὑπεΐκουσαν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τοὺς νόμους τῆς πραγματικότητος. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ἦσαν ἀμαθεῖς ἀμφοτέροι· ὁ μὲν ἦτο εἰκοσαστής, ἡ δὲ μόλις ὑπερέβαινε τὸ δέκατον ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἦγαπῶντο θερμῶς, διαπύρως. Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον ἐννοήσει ὅτι ἀποχωριζόμενοι θὰ ἦσαν δυστυχεῖς· καὶ ὅμως οὐδὲ μία κὰν λέξις ἀγάπης εἶχεν ἐξέλθει τῶν χειλέων των. Ἐν τῇ ἀθωότητι τοῦ ὁ Σούλτζ ἐφρόνει ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ ἄλλοι ἢ πρὸ τοῦ γαμηλίου βωμοῦ. Ἀλλῶς τε πρὸς τί αἱ λέξεις; . . .

Τρεῖς μῆνες παρήλθον ἀστραπηδόν. Τὰ πράγματα εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν· ἡ δούκισσα ἐκάλει τὸν Σούλτζ εἰς τὰς ἐσπερίδας τῆς, ὅπου ἐκεῖνος σπανίως ἐφαίνετο, καὶ ὅπου πλέον δὲν εἶχε παίξει. Αἱ συναθροίσεις ἐγίνοντο τακτικά.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Σούλτζ, τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος, εὔρε τὴν νεάνίδα κλαίουσαν.

— Τί ἔχετε; ἀνεφώνησεν ἐκπληκτος.

— Αὐρίον ἀναχωροῦμεν εἰς Ἰταλίαν ἀπεκρίθη ἡ Ἐρρίεττα.

Ὁ Κάρολος ἔμεινε ὡς ἐμβρόντητος. Ὁμοίᾳζεν ἄνθρωπον ὅστις πεσὼν ἀπὸ μεγάλου ὕψους ἀδυνατεῖ νὰ συνέλθῃ.

— Μὴ μὲ λησμονεῖτε, μὴ μὲ λησμονεῖτε! Πολλοὶ εἶναι αἱ πρὸς ὑμᾶς ὑποχρεώσεις μου. Πάντοτε θὰ σᾶς ἐνθυμοῦμαι—Ἐρρίεττα! εἶπεν ἐκεῖνος, εἶμαι πτωχὸς μουσικὸς, ὡς εἰξεύρετε· ὁ πατήρ μου μ' ἐδίωξε· θέλετε νὰ συμμερισθῇτε τὴν τύχην μου; συγκατανεύετε νὰ γίνετε σύζυγός μου;

Ἡ Ἐρρίεττα τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα σιωπῶσα.

— Ἄλλ' ὅχι, ὅχι τώρα, ἀπήντησε μετὰ πάθους ὁ Σούλτζ, ὅχι τώρα! Δότε μοι καιρὸν νὰ δοξασθῶ, διὰ τῆς δόξης μου ν' ἀπολαύσω τὴν πατρικὴν εὐλογίαν καὶ ἀγάπην καὶ τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, ἐμφανίζομαι ἐνώπιόν σας καὶ σᾶς λέγω· νύμφη τοῦ πτωχοῦ Σούλτζ! ἦλθα νὰ ζητήσω τὸν λόγον σας.—Θὰ σᾶς προσμένω εἰς Ἰταλίαν, ἀπεκρίθη ἡ Ἐρρίεττα, δίδουσα αὐτῷ δακτύλιον. Εἶμαι μνηστὴρ σας . . .

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ἡ δούκισσα καὶ ἐνεχείρισε τῷ Σούλτζ ἐσφραγισμένον φάκελλον. «Ἀναχωροῦμεν αὐρίον τῷ εἶπε προσηνῆς. Ὁταν ἐπανέλθωμεν εἰς Πετρούπολιν ἐλπίζω νὰ σᾶς ἴδω εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ θὰ σᾶς βλέπω πάντοτε μετ' εὐχαριστήσεως.»

Ὁ Σούλτζ προσέκλινε καὶ μετ' ἀνεκφράστου συγκινήσεως ἔδραμεν εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἐκεῖ ἀπεσφράγισε τὸν φάκελλον.

Ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον χρήματα καὶ γραμμάτιον

διαλαμβάνον τὰ ἀκόλουθα. «Διὰ τρεῖς μῆνας, πρὸς ἐν τάλληρον τὸ μάθημα—90 τάλληρα.»

Ε' Πάλη.

Ὁ Σούλτζ ἔμεινε ἐκ νέου ἄνευ ψυχικοῦ ἀσέλου, τῷ ἦτο ὅμως γνωστὸς πλέον ὁ σκοπὸς τοῦ βίου. Ἐκλείσθη ἐν τῷ δωματίῳ του καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνθεσιν. Ἡ φήμη μουσικοῦ τοῦ συρμοῦ τῷ ἀπήρεσκε Αἰτήσεις, ὑποκλίσεις ἐξευτελιστικά, μουσικαὶ κερδοσκοπία, πάντα ταῦτα τῷ ἦσαν ἄγνωστα. Ἐπεθύμει νὰ εἰσπληθῇ εἰς τὸ στάδιον ὡς τῆς τέχνης ἱεροφάντης καὶ οὐχὶ ὡς ἐκέτης ταπεινός· ἤθελε νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πλῆθους τὸ ἔργον του καὶ νὰ προσμείνῃ τὴν ἀπόφασίν του. Ὅθεν ἤρξατο γράφειν μεγάλην συμφωνίαν δι' ὅλην ὀρχήστραν· ἐξ μῆνες παρήλθον οὕτω, ἔζη δὲ κατὰ μόνον καὶ λησμονημένος μίαν ἰδέαν ἐν τῷ νῷ, μίαν μόνον ἀνάμνησιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἔχων. Τὸ ἔργον τοῦ ἦτο ἑτοιμον. . .

Αἶφνης ἔλαβεν παρὰ φίλου τὴν ἀκόλουθον εἰδησιν.

«Ὁ πατήρ σας ἀποθνήσκει καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς ἴδῃ καὶ σᾶς συγχωρήσῃ. Ἡ διαθήκη του ἔχεινεν ἤδη ὑπὲρ ὑμῶν. Σπεύσατε!»

Ὁ Σούλτζ ἀφῆκε τὰ πάντα καὶ ἀνεχώρησε. Δυστυχῶς ὅτε ἔφθασεν, ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποθάνει, ἡ δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ διαθήκη οὐδαμῶς εὐρέθη καὶ ἀντ' αὐτῆς ἡ Μαργαρίτα ἐπαρουσίασεν ἄλλην, δυνάμει τῆς ὁποίας καθίστατο ἐκείνη γενικὴ κληρονόμος τοῦ μακαρίτου. Πρὸς δὲ τὸν Σούλτζ εἶπεν ὅτι οὗτος, καθὼς αἷτις τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του, δὲν ὤφειλε νὰ περιμείνῃ παρ' αὐτῆς τὴν παραμικρὰν βοήθειαν.

Ὁ Σούλτζ ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ. Ὅθεν, ἀφ' οὗ ἐθρήνησε πικρῶς ἐπὶ τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου, ἐπανέλαβε τὴν ὁδοπορικὴν του ῥάβδον καὶ ἀνεχώρησε πάλιν εἰς Βιέννην. Ἄλλ' ἐκεῖ δύο εἰδήσεις τὸν ἐκεραύνωσαν. Ὁ Βετχόβεν εἶχεν ἀποθάνει, ἡ δὲ δούκισσα ἐξ Ἰταλίας ἐπανελθοῦσα, εἶχεν ἀναχωρήσει εἰς Ῥωσίαν.

Ὁ καλλιτέχνης ἔμεινε μόνος. Ἡ εἰς τὸ μέλλον ἐλπὶς ἀπέβαινε ὁσημέραι ἀμαυροτέρα καὶ μᾶλλον σκοτεινὴ. Ἐσπευσε νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς καλλιτέχνους τῆς Βιέννης τὸ ἔργον του, οὗτοι δὲ τὸν ἐπήνεσαν καὶ τὸν προέτρεψαν ν' ἀπέλθῃ παρευθὺς εἰς Πετρούπολιν· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον τῷ ἐδόθησαν καὶ συστατικά ἐπιστολαὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ καλλιτέχνους. Ἐλαυνόμενος ὑπὸ μυστηριώδους ιδέας, ὁ Σούλτζ ἤκουσε δολίους συμβούλους καὶ ἐγκατέλιπε τὴν Βιέννην του, ὅπου δύο φωτεινὰ μετέωρα ἔλαμψαν εἰς αὐτόν· ἡ μεγαλοφυΐα εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Βετχόβεν ἐξ ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἔρως εἰς τὴν γυναικτικὴν εἰκόνα τῆς Ἐρρίεττης. Ὅθεν λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὀλίγα του χρήματα, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ψυχρὰν Ἀρκτον, εἰς τὴν ὑγρὰν Πετρούπολιν,

ἵνα ἴδῃ ἂν καὶ ἐκεῖ ἐπίσης, εἰς τὸ βόρειον σέλας, θὰ ἀνλάμψωσιν ἐκ νέου δι' αὐτὸν τὰ δύο μετέωρα τὰ ὑπ' αὐτοῦ θεοποιηθέντα—ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ὁ ἔρως. Ἀλλὰ φεῦ! ὁ εὐτυχὴς καιρὸς εἶχε παρέλθει, καὶ ὁ δριζὼν ἔμεινε σκοτεινός. Ἐν Πετρούπολει ἔμαθεν ὅτι ἡ δούκισσα μετὰ τῆς Ἐρρίεττης μετέβη εἰς Ὁδησσόν. Τότε ἐνεχείρισε τὰ συστατικά του πρὸς τοὺς ἐκεῖ μουσικούς, ἀλλὰ εἰς μὲν διάσημος βιολιστὴς τὸν ἐδέχθη ὑπερφάνως καὶ τῷ ἠρνήθη πᾶσαν βοήθειαν, τὸ παράδειγμα δὲ αὐτοῦ ἠκολούθησαν καὶ οἱ λοιποί. Ὁ μὲν εἶχεν ἀδελφὸν μουσικόν, ὁ δὲ θεῖον ὁ τρίτος δὲ ἔπαιζεν ὁ ἴδιος κλειδοκύμβαλον. «Αἱ μουσικαὶ συμφωνίαι δὲν δίδονται εὐκόλῃ» τῷ ἔλεγον· χρειάζονται πρὸς τοῦτο πολλὰ ἔξοδα τὰ ὅποια δὲν καλύπτονται. Τὸ κλειδοκύμβαλον ἄλλως τε εἶναι κοινότατον ὄργανον. Ἄν ὁ Σούλτζ ἔπαιζε σάλπιγγα ἢ ἐπὶ 15 τυμπάνων, ἢ νέον τι ἄγνωστον ὄργανον, ἢ τέλος ἂν ἦτο τυφλὸς ἢ ἀνάπηρος, θὰ ἠλπιζέτο ἐπιτυχία· ἀλλὰ κλειδοκύμβαλον ἔχουσι πάντες. Οἱ μᾶλλον εὐνοήσαντες αὐτὸν τὸν παρεκίνησαν νὰ παραδίδῃ μαθήματα, ἢ νὰ παίξῃ εἰς χορούς. Ὅτε δὲ ὁ Σούλτζ εἶπε περὶ τῶν συνθέσεών του, τὸν ἐξέλαβον ὡς παράφρονα καὶ τὸν ἐγκατέλιπον καθ' ὁλοκληρίαν. Πιεσθεῖς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὁ Κάρολος ἐζήτησε μαθήματα, ἀλλὰ τοιαῦτα εὔρε μόνον δύο. Τὰ μαθήματα ταῦτα ἀπετέλουν ὅλον αὐτοῦ τὸ εἰσόδημα, καὶ ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη ἔζη ἀγογγύστως ἐν τῷ ὑπερώῳ του, ὅτε τὴν πρῶταν ἐκείνην ὁ Μύλλερ τῷ ἔφερε τὸ ζεύγος τῶν ἐφθαρμένων πηλοβατίδων ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ παίξῃ εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς συζύγου του. Ἐνθυμεῖται βέβαια ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ διήγησις ἡμῶν.

ς' Ἐταῖρος.

Ἀπελθόντος τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, ὁ Σούλτζ ἐπὶ πολὺ ἔτι ἐκάθητο στηρίζων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ ἐσκέπτετο. . . περὶ τίνας; . . . Κύριος οἶδε. Βαρεῖα τὸν κατεῖχε θλίψις.

Αἶφνης ἀνοίγεται ἐκ νέου ἡ θύρα καὶ εἰσέρχεται νεανίας μελανόκομος, φορῶν παλαιὰν τετριμμένην ἐπενδύτην. Ἐπλησίασε βραδέως τὸν Σούλτζ καὶ κλίνας τῷ ἐψιθύρισε εἰς τὸ οὖς.

«Ἵπομονή!»

Ὁ Σούλτζ ἀνένευσε.

«Ἐπειτα δόξα!»

Ὁ Σούλτζ ἐγέλασε.

— Δόξα, φίλε, δόξα! Βλέπεις; Τὸ πλῆθος, κλίνον πρὸ τοῦ ὀνόματός σου συγκινεῖται, ἡ φήμη πανταχοῦ κηρύττει τὴν δόξαν σου. Δόξα, δόξα εἰς σέ! Αἱ γυναῖκες πλέκουσι διὰ σέ στεφάνους, οἱ δὲ ἄνδρες ζηλότυποι σὲ χειροκροτοῦν. Ὁ πτωχὸς καλλιτέχνης καθίσταται μετ' οὐ πολὺ τοῦ πλῆθους δεσπότης, ἡ μεγαλοφυΐα καταλαμβάνει τὴν ἑαυτῆς θέσιν, ἡ μουσικὴ θριαμβεύει.—Νεότης! εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Σούλτζ.

«Ἐγὼ δέ, ἐξηκολούθησεν ὁ νεανίας, θὰ σὲ ἀ-

κολουθῶ ταπεινῶς καὶ θὰ στρώνω μὲ ἄνθη τὸν ἐνδοξον δρόμον σου. Ὁ ἄσχημος σπουδαστὴς θὰ ἐνώσῃ τὸ ὄνομά του μὲ τὸ ὄνομα μεγάλου μουσικοῦ, ἀφ' οὗ τὸ πνεῦμά των ἠδελφώθη ἤδη. Ναί, ἔταίρε, ἡ μεγαλοφυΐα σου μ' ἔκαμε ποιητὴν, αἱ ιδέαι σου μ' ἐδίδαξαν νὰ σκέπτομαι, τὰ αἰσθηματὰ σου νὰ αἰσθάνωμαι, νὰ αἰσθάνωμαι διαπύρως. Δόξα εἰς σέ, φίλε μου, δόξα καὶ εἰς ἐμέ, ὅστις πρῶτος σὲ ἐνόησα! Δόξα καὶ εἰς τοὺς δύο μας»—Νομίζω ὅτι εἶσαι μεθυμένος—εἶπεν ἐκπλαγεὶς ὁ Σούλτζ. Ὁ σπουδαστὴς ἠρυθρίασε καὶ ἐκλινε τὴν κεφαλὴν. Ὁ στιγματὸς πυρετός του ἐσθέσθη καὶ ἔφερε περὶ αὐτὸν σκοτεινὸν βλέμμα.

— Λοιπὸν ἀποτυχία; ἠρώτησεν ὁ Σούλτζ.— Αἰσχύνῃ καὶ ἀτιμία, ἀπήντησεν ὁ πρῶτος σπουδαστὴς μετὰ φωνῆς τρεμούσης.—αἰσχύνῃ! . . . Σὺ εἶδες πόσας νύκτας διήλθα ἄπνους καὶ συγγράφων. Ἐτος παρήλθεν ἤδη ἀφ' οὗ συζῶμεν σὺ μὲ τὴν μουσικὴν σου, μὲ τὴν ποίησίν μου ἐγώ—πτωχοὶ ἀμφοτέροι, καὶ τὸν αὐτὸν διώκοντες σκοπὸν. Ὅτε ἐφοίτων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν δὲν ὑπέφερα νὰ ὑποβάλλω τὸν νοῦν μου εἰς τοὺς κανόνας ξηρᾶς ἐπιστήμης· ὁ προορισμός μου ἦτο νὰ γείνω ποιητής.

— Νεότης! διενόηθη ὁ Σούλτζ. Ἐγὼ πιστεύω εἰς τὴν ποίησιν, ἀλλ' ὅχι εἰς τοὺς ποιητάς.

— Καὶ ἀφῆκε τὸ Πανεπιστήμιόν μου . . . Ἀπάτη καὶ αἰσχύνῃ! Ἀνόητος ἀνεξαρτησία χαρκτηρὸς ἤρχισε νὰ μὲ πιεζῇ!

Ὁ Σούλτζ ἔτεινε σιωπηλῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν νέον.

— Ἀλλὰ πρὸς τί τώρα αἱ διηγήσεις! Ὅτε σοὶ ἐξήγουν μίαν μίαν τὰς σελίδας τοῦ ἔργου μου καὶ σοὶ ἀνεγίνωσκα τοὺς στίχους μου, ἡ ἐπιδοκιμασία σου μὲ ἦτο κολακευτικώτερὰ ὅλων τῶν ἀνοήτων ἐπαίνων τοῦ ἀγροίκου ὄχλου, ὅστις θεωρεῖ δέστερον χειροκροτεῖ τὰ πηδήματα τοῦ Τουρνιέρου, παρὰ τὰ ἀριστουργήματα τοῦ μεγάλου Σαίξπηρου. Καὶ ὅμως ἐν τῇ περὶ δόξης ιδέᾳ ἐνυπάρχει θαυμασίον τι διηγήσειον, ἀνέκφραστός τις δύναμις! Ἡ ιδέα αὕτη ὁμοιάζει γυναῖκα ἄστατον ἢν δύναται τις μὲν ἐμπαθεῖν ν' ἀγαπήσῃ, ἀλλὰ δὲν ὑπολήπτεται ὅμως.—Ἦσο εἰς τοῦ βιβλιοπώλου; ἠρώτησεν ὁ Σούλτζ.—Δὲν ἦσθάνομεν τῆς πτωχείας τὸ βάρος, ἐπειδὴ εἶχα εἰς τὸ μέλλον τὰς ἐλπίδας μου. Χθὲς ἐτελείωσα τὴν συγγραφὴν μου καὶ ὑπῆγα εἰς τοῦ βιβλιοπώλου.—Καὶ σοὶ ἠρνήθη;—Εἰσῆλθον εἰς λαμπρὰν αἴθουσαν μεστὴν πλουσίων σκευοθηκῶν· τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν πολυτελῆ. Εἰς τὴν γωνίαν, ὁπισθεν κομποῦ γραφείου ἵστατο διοπτροφὸς ἀνὴρ καὶ ἔγραφεν ἐπὶ ὀγκώδους βιβλίου. Τὸν ἐπλησίασα συνεσταλμένος· Ἐγὼ ἐν χειρὶ γραφον, τὸ ὅποιον ἐπεθύμουν νὰ τυπώσω, ἐψιθύρισα.—Ἀπὸ ἀγνώστους συγγραφεῖς ἡμεῖς δὲν δεχόμεθα χειρόγραφα, ἀπήντησε χωρὶς νὰ ἐγείρῃ τοὺς

ὀφθαλμούς καὶ ἐξακολουθῶν νὰ γράφῃ ὁ κύριος αὐτός, τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχρὰ ἀπάντησις μὲ κατέβαλε. — Ὡστε δὲν ἐπιθυμεῖτε οὔτε νὰ τὸ ἀναγνώσητε; τῷ εἶπον. Ὁ κύριος ἐγέλασε. — Μήπως ἐχομεν καιρὸν ν' ἀναγινώσκωμεν; Ἄλλως τε, ἡμεῖς τώρα δὲν τυπόμεν τίποτε. — Ἀλλὰ τυποῦν ἄλλων ἔργα; — Σπανίως· ἔπειτα ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τυποῦν δι' ἴδιον λογαριασμόν, ἢ, ἂν οἱ συγγραφεῖς εἶναι γνωστοί, ὡς ὁ μακαρίτης Πούσκιν, φερ' εἰπεῖν, τότε πληρόνουν ἀκριβῶς. — «Καὶ ἂν τὸ ἔργον μου ἀξίζει πραγματικῶς;» — Πιθανόν. Ἰδού, ἂν, παραδείγματος χάριν, ὁ κύριος Α. Β. ἢ ὁ κύριος Β. Γ. ἐγγυᾶται ὅτι τὸ σύγγραμμά σας θ' ἀρέσῃ εἰς τὸ κοινόν, τότε μὲ τὸν καιρὸν. . . ἴσως. . . ἄλλ' ἡμεῖς τώρα δὲν τυπόμεν διόλου. — Καὶ ταῦτα εἰπὼν μοὶ ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον.

— Ἀκουσ' ἀδελφέ, τὴν συμβουλὴν μου, εἶπεν ὁ Σούλτζ. Πολλάκις μοὶ εἶπες ὅτι εἰς τὸν τόπον σου ἔχεις γραῖαν μητέρα. Πήγαινε πλησίον τῆς καὶ ζήτησε καμμίαν θέσιν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, πρᾶγμα εὐκόλον, ἐκεῖ. Ἐσο τίμιος ἀνθρώπος, ἐκτέλει τὰ χρέη σου, τὸ ὁποῖον εἶναι προτιμότερον οἵας δέποτε δόξης, μὴ πλανᾶσαι μὲ ἀπατηλὰς ἐλπίδας. Εἶσαι ποιητὴς διότι εἶσαι πτωχός· ἂν ἦσο πλούσιος, δὲν θὰ ἐγίνεσο ποιητὴς. Σοὶ τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε· ἡ ποίησις ὁμοιάζει τὸν ἔρωτα, ὁ ἔρως τὴν ποίησιν· τὰ ἡρεμὰ αἰσθήματα εἶναι ἐπίσημα καὶ οὐχὶ πονηρά· εἶναι φῶς, καὶ ὄχι φλόξ, θερμαίνουν, ἀλλὰ δὲν καίουν. Πίστευσέ με, τρέξε εἰς τὸ χωρίον σου, σὲ συμβουλεύω ὡς ἀδελφός.

Ὁ Σούλτζ ὠμίλει ματαιῶς. Ὁ νέος ἐξήπτετο μάλλον καὶ μάλλον. Οἱ μέλανες αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἤστραπτον, τὰ χεῖλη ἔτρεμον, ἡ κόμη ἐχύνετο ἐν ἀταξίᾳ.

Ἐν τῇ παραφορᾷ του ὥρμησεν ἔξω τοῦ δωματίου καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

Τὴν νύκτα δὲν ἐπληθύνθη. Ἀστυνομικοὶ κλητῆρες ἰδόντες ἀνθρώπον ὡς ἐν καταστάσει μέθης, ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς ἀστυνομικὸν σταθμόν, ὁπόθεν ἀπελύθη τὴν ἐπιούσαν.

Εἰς τὸν βίον τυγχάνουσιν ἐνίοτε παράδοξοι προσεγγίσεις. Ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, ἐν τῷ αὐτῷ ὑπερφῶ συνηντήθησαν δύο ὅμοιοι φύσεις, δύο ἀδελφοὶ κατὰ τὴν πτωχείαν καὶ τὰ αἰσθήματα. Ἀμφότεροι θύματα τῶν ἰδίων ἐλπίδων, ἀμφότεροι ἀκούσαντες τὴν πρώτην ὁρμὴν τῆς ἀπατηλῆς νεότητος, ἀμφότεροι καταβεβλημένοι ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς θλίψεως. Ἀλλ' ὁ Σούλτζ ἦτο πρὸς τὸν βίον ἡμετέροιο ἢ μετὰ τῆς ζωῆς πάλιν τὸν κατεπύνησε πλεῖστον τοῦ ἐξημμένου αὐτοῦ συντρόφου, πλὴν δὲ τούτου τόσον πολὺ ἐπάλαιεν, ὥστε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐξησθένουν ἤδη. Ἡ συνεχὴς λύπη, ὅπως καὶ ἡ διηνεκὴς εὐτυχία, φέρει εἰς τὴν ἀπάθειαν· ὁ ἀπελπισμὸς γίνεται τῆς

ζωῆς ἕξις, καὶ προξενεῖ εἰδός τι προῶρου καὶ τρομεροῦ ψυχικοῦ θανάτου. Ὁ Σούλτζ εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Ὁ σύντροφός του ἦτο ἀκόμη ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος· αἱ ἐντυπώσεις του ἦσαν ζωηραί, ὀξεῖαι· στιγμικῶς μετέβαιναν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, ἄλλοτε μὲν κλαίων, ἄλλοτε δὲ γελῶν, καὶ νῦν μὲν παραδιδόμενος εἰς τῆς φαντασίας τὰ ὄνειρα, ἔπειτα δὲ βυθιζόμενος εἰς ἀπόγνωσιν. Ὁ Σούλτζ ἀπεναντίας ἦτο ἡσυχος.

[Ἐπὶ τὴν τὴν εἰκόνα.]

Π. Α. ΛΕΙΟΤΗΣ.

ΕΘΙΜΟΤΥΠΙΑ

[Ἐκ τῶν τοῦ Σ. Α. Βυζαντίου.]

Ἡ ἐθιμοτυπία ἢ ἐθιμοταξία καὶ ὁ συρμός (l'etiquette et la mode) εἶνε δύο θεότιδες συγγενεῖς, ἐπίσης σεβασταί, ἐπίσης ἰδιότροποι, διοικῶσαι ἀνευθύνως τὸν κοινωνικὸν κόσμον, ἅφ' ὅτου ὁ κόσμος κοινωνικὸς ὑπάρχει. Ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ συρμοῦ αἱ φάσεις διαδέχονται ἀντίως ἀλλήλας, ποικιλλόμεναι ἐπ' ἀπειρον, καθὼς καὶ αἱ τῆς σελήνης, ὅσῳ νεαρῶτεραι, τόσῳ ποθεινότεραι· αἱ τῆς ἐθιμοταξίας μένουσιν ἀμετάβλητοι, ἐπαναλαμβανόμεναι κατὰ τὸν αὐτὸν ἀείποτε τύπον καὶ ρυθμόν, καθὼς τὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης ἔργα, σεμνυνόμενα διὰ τὸ γῆρας αὐτῶν, καὶ τοῦτο μόνον προῖσχύμενα τῆς κυριαρχικῆς μονιμότητος αὐτῶν ἰσχυρότατον δικαίωμα. Ἀλλ' οὐχ ἦτον τῆς νομοθεσίας ἀμφοτέρων αὐτῶν αἱ παραγγελίαι ἐκτελοῦνται ἀπαράβατος καὶ πολὺ ἀκριβέστερα παρὰ τὰς τῆς θρησκείας καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς θρησκείας· διότι τοιοῦτοι εἴμεθα οἱ ἄνθρωποι, ἀκριβεῖς καὶ ζηλότυποι παρατηρηταὶ παντός, ὅ,τι ἀποβλέπει τὸν ἔξω ἄνθρωπον καὶ τὰ πρὸς ἐπίδειξιν, ὀλίγωροι δὲ καὶ ἀκηδεῖς, ἐκ τοῦ ἐναντίου, πρὸς τὴν συνειδήσιν ἡμῶν καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον.

Τῆς παγκοσμίου δὲ ταύτης ἐθελοδοουλίας δὲν ἐξαίρουσιν οὔτε αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ὀρόνου θνητοί, ἐν ὅσῳ παριστάνουσιν ἐν ὑπαίθρῳ τὸ νενεμημένον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς τύχης ἢ τοῦ δικαίου πρὸς σωπον. Καὶ ὁ Σουλτάνος, ὁ μᾶλλον ἀπόλυτος οὗτος αὐτοκυρίαρχος, εἶναι δοῦλος τῆς ἐθιμοταξίας. Ἐν τῷ ὁ ἑσχατος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ δύναται, παρὰ τὰς χάριν, νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῆς βροχῆς καὶ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, κρατῶν θολίαν ἢ τυλιγμένον μὲ τὸ σάλιον, ὁ Σουλτάνος ὑπάγει εἰς τὸ τζαμίον βρεχόμενος καὶ χιονίζόμενος· διότι δὲν δύναται οὔτε ν' ἀποφύγῃ τὴν κατὰ παρασκευὴν πομπικὴν εἰς τὸ τζαμίον προέλευσιν, ὡς ἔχουσιν παρεκτός τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς αἰτίας. Ἀπρόττος γὰρ ἐν τοῖς τοῦ Σαραγίου ἀδύτοις δι' ὅλης τῆς ἐβδομάδος ὁ τῶν Πιστῶν οὗτος ἀρχηγός, ὁφείλει κατὰ παρασκευὴν νὰ πεῖσῃ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ καὶ τοὺς ὑπηκόους του καὶ τοὺς ξένους πρέσβεις, ὅτι δὲν ἐγένετο παρανόημα ῥαδιουργίας τινὸς τῶν ἐν

τῷ Χαρμῷ τόσον συνήθων. Τῆς ὑποχρέωσιν δὲ ταύτης δὲν τὸν ἀπαλλάττει οὔτε ἡ βαρυτάτη νόσος, καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Σουλτάνος Μαχμούδ ὁ Α' ἐξέπνευσε μετὰ τῶν δύο τοῦ Σαραγίου θυρῶν, ἐπιστρέφων ἀπὸ τοιαύτης τινὸς προελεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν, καὶ τοὶ κακῶς διακείμενος ὑπὸ νόσου χρονίης, ἠναγκάσθη ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τῶν ἱατρῶν του, νὰ ὑπάγῃ οὐχ ἦτον, μόνον δυνάμενος νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, καὶ ἐπιμυθιωμένος ἵνα συγκρίψῃ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου του· διότι εἶχεν ἔναυλα εἰς τὰς ἀκοὰς εἰσέτι, ὅτι τοῦ πατρός του ἀναβαλόντος ποτὲ τὴν τοιαύτην προέλευσιν, διότι ἐκεῖτο πυρέσσων, παρ' ὀλίγον ἐξερρήγνυτο στάσις.

Ὁ Σουλτάνος εὐρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ του καθήμενος ἐπὶ στιβάδος· ἂν δὲ ἐστρέφετο πρὸς τὸ παραθύριον καὶ ἀνεσύρετο τυχὸν τὸ τοῦ ἱματίου του κράσπεδον, ἀμέσως εἰς τὸν ἐκατέρωθεν τῆς θύρας παρισκόμενον ἐξ ὑπαμοιβῆς κοιτωνιτῶν ἢ διαιτηριῶν, μὴ περιμένον νὰ τῷ δοθῇ, καθὼς εἰς τὸν τοῦ Φιλίππου αἰχμάλωτον ἐκείνον, ἡ ἀδεια, προσήρχετο τρέχων ἀκροποδητί, καὶ μετὰ τὴν ἐξ ἔθους προσκύνειν, λαμβάνων εὐλαβῶς τὴν αὐτοκρατορικὴν ποδίαν. ἐπανεφέρων αὐτὴν εἰς τὴν πρώτην θέσιν, καλύπτων οὐχὶ ἀσχήμονά τινα γύνωσιν, ἀλλὰ τὴν ἀναξυρίδα τοῦ Σουλτάνου· διατί; διότι οὕτως ἀπῆται ἡ ἐθιμοταξία.

Ὁ Βεζίρης ὑπεδέχετο πρέσβυν· ἀλλ' ὅπως μὴ ὑποτεθῇ ὅτι περιέμενεν αὐτὸν ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἢ, εὐρεθεῖς ἐντὸς αὐτῆς καθήμενος, βιασθῇ νὰ τὸν προσηκωθῇ εἰσερχόμενος, εἰσῆρχετο συγχρόνως αὐτὸς διὰ μιᾶς καὶ ἐκεῖνος δι' ἄλλης θύρας, καὶ συνυπνῶντο οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Τρικλίνου, ἀπαράλλακτα καθὼς καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ Κάρλοβιτς, ἥτις παρ' ὀλίγον ἠθέλην ἄλλως ματαιωθῇ, ἐὰν ὁ ἐξ ἀπορρήτων Μαυροκορδάτος δὲν ἐπενόει τὴν δικτάτορον κείνην σκηνὴν καὶ τὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς στρογγύλην ἐκείνην τράπεζαν, περὶ τὴν ὁποίαν συνεκάθησαν εἰσελθόντες συγχρόνως οἱ δικτῶ ἀπεσταλμένοι. Καὶ τί πρῶτον, τί δ' ὕστερον ν' ἀπομνημονεύσῃ τις τῶν μηχανημάτων τῆς πολυδαίδαλου ταύτης ἐπιστήμης, τῆς ἐθιμοταξίας; Φρικὴ ἦτο καὶ ταλάζει καὶ τὴν τολμηροτέραν τὴν ἀναγνωστρίαν ἡμῶν (ἐὰν ἡ τύχη μᾶς ἀξιώσῃ καὶ ἀναγνωστρίαν), καὶ νὰ ἴδῃ μόνον τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον ἑνὸς τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις σηπομένων ἤδη, χάρις τῷ Θεῷ, οὐχὶ βιβλίων, ἀλλὰ κτιρίων, τῶν ἐπιγραφομένων Cérémonial, τοῦ Wintersfell, τοῦ Lunig, τοῦ Stievens, τοῦ Moser κτλ. Καὶ ἐν τοσούτῳ αὐτῇ ἦν ἡ κυριώτερη σπουδὴ, ἡ διηνεκὴς μελέτη τῶν πάλαι καὶ νῦν Μεγάλων Τελεταρχῶν, τῶν Maitres de Ceremonies, τοῦ Τσαούσμπασα, τῶν Τεσσεριφαστῆδων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ . . . τοῦ αἰωνίως

1 Ἐπὶ τῶν τελετῶν ἀξιωματικοὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις.

καὶ πληκτικωτάτης μνήμης Κουρπαλάτου! Διότι ἀφ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι ἔχασαν ἄχρι καὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν παλαιῶν αὐτῶν προγονικῶν ἀρετῶν, ἐφιλοτιμήθησαν νὰ μιμηθῶσι τὸ μεγαλοφάνες ἐξωτερικὸν τῶν Ἀσιατῶν. Τὰ δὲ ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς διακρίσεως τῶν κοινωνικῶν βαθμῶν ὠρίσθησαν μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας, ὥστε ἡ παράδοσις καὶ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῆς θείας ταύτης ἱεραρχίας (οὕτω τὴν ὠνόμαζον) ἐλογίσθη οὐδὲν ἑλαττον ἢ ἱεροσυλία. Οἱ Βυζαντινοὶ δὲ πόσα συμφέροντα τοῦ Κράτους δὲν διεκινδύνευσαν, πόσας διαπραγματεύσεις, μετὰ τῶν Εὐρωπαίων καὶ τῶν ἄλλων ὁμόρων ἐθνῶν, ἐν ὅσῳ δὲν τὰ ἐφοβοῦντο, δὲν ἐματαίωσαν, μόνον ἵνα μὴ παραβῶσι τὴν ἐθιμοταξίαν;

Τῆς Ἰσπανίας αἱ βασίλισσαι τρέχουσι κίνδυνον νὰ γένωσι παρανόημα τοῦ ἵππου αὐτῶν, ἐὰν, ἀφηνιάσαντος αὐτοῦ, δὲν προφθάσωσι νὰ σύρῳσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ ἀναβολέως. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἐθιμοταξία δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐγγίσῃ κἀνείς τὸν πόδα τῆς Βασιλίσσης!

Μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Κίαν, ὅπως διαπραγματευθῇ συνθήκην ἐμπορικὴν· ἀλλὰ, μόνον φθάσας μετὰ πολὺμηνον πλοῦν εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ Οὐρανίου Κράτους, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος καὶ χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν αὐτοκράτορα! διότι δὲν ἠθέλησε νὰ κάμῃ δύο ἢ τρεῖς γονυκλισίας περισσότερον, ἢ νὰ κύψῃ τὸ μέτωπον ἄχρι τοῦ ἐδάφους, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ ὁ εὐλογημένος τὸν εὐφυῆ ἐκείνον Ἕλληνα πρεσβευτὴν, ὅστις ἔρριψε κατὰ γῆς ἀπαράτρητος τὸ δακτυλίδιον του, καὶ κύψας ὅπως τὸ ἀναλάβῃ, ἔδοξε προσκυνῆσαι τὸν ἐπὶ θρόνου βάρβαρον· ἢ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον, ὅστις κατηγορούμενος διότι προσέπεσεν εἰς τὸν πόδα ἄλλου τοιοῦτου ἀνδρικοῦ, «Τί πταίω ἐγώ, ἀπεκρίθη, ἐὰν οὗτος ἔχῃ τὰ ὠτία εἰς τοὺς πόδας;»

ΕΠΙΔΕΙΞΙΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΟΣ

Οὐχὶ σπανίως ἐν τοῖς θεάμασιν, ὧν μόνος σκοπὸς εἶνε ἡ τέρεσις τῶν θεωμένων, δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ πολλὰ καὶ περίεργα περὶ τῆς δεξιότητος καὶ τῆς δυνάμεως τῶν μυόνων, ἢν ἐκκολώτατα ἐπιδεικνύουσιν ἄνθρωποι τινες ἐξαιρέτως ὑπὸ τῆς φύσεως πεπροικισμένοι. Σημειώτες δὲν παρόδῳ ὅτι αἱ παραστάσεις αὗται δὲν εἶνε ὅλως ἀχρηστοὶ καὶ εἰς τοὺς φυσιολόγους.

Πολλοὶ σχολιοῦνται, ὡς γνωστὸν, φέροντες ἐπ' ὤμου τηλεβόλον πλήρες δυνάμει νὰ ἐκκενώσωσιν αὐτὸ χωρὶς νὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ τοῦ βάρους καὶ τοῦ ἔντα τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως κλονισμοῦ. Τοῦτο εἶνε σύνθηρος· ἀλλὰ τὸ παντὸς θαυμασμοῦ ἄξιον εἶνε ἡ ῥώμη ἢν ἐπεδείξατο σχολιοδότης τις ἐν Παρίσις κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ. Καὶ οὗτος ἐξεκένωσε τηλεβόλον

2 Εἶδος Ἀυλάρχου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

ἀλλὰ κρατῶν αὐτὸ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀλλ' ἀπλῶς στηρίζων ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ φέρων ὅλον τὸ βάρος αὐτοῦ διὰ τῶν χειρῶν, ἀπαράλλακτα ὅπως σκοπεύομεν ὅταν θέλωμεν νὰ πυροβολήσωμεν δι' ἀπλοῦ ὄπλου. Ὁ αὐτὸς οὗτος κρεμασθεὶς ἀπὸ τῶν κνημῶν ἀνείλκυσε διὰ μόνων τῶν ὀδόντων του ἱππέα ὁμοῦ καὶ ἵππον. Ἐτερος δέ τις (M. Treniz) δεξιότατος περὶ τὰς ἀσκήσεις τῆς ἰσορροπίας ἔχων πολλοὺς καὶ μεγάλους ξυλίλους κύβους καὶ ἀναρρίπτων αὐτοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐσχημάτιζε δι' αὐτῶν εἰς τὸν ἀέρα διάφορα σχήματα ἀρχιτεκτονικά, μετασχηματίζων καὶ τροποποιῶν αὐτὰ μετ' ἀκριβοῦς μεγίστης καὶ ἐλεγχούσης δεξιότητος ἀξιοθαύμαστον. Καὶ πλεῖστα δὲ ἄλλα δείγματα τῆς ἱκανότητός του ἐπεδείκνυε ἐλκύνων τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν εὐνοίαν τῶν θεωμένων.

[La Nature, 1879]

Π*

ΡΑΦΤΕ, ΞΥΛΟΝΕ, ΔΟΥΛΕΙΑ ΝΑ ΜΗ ΣΟΥ ΛΕΙΠΗ

Ἡ ἀνωτέρω παροιμία εἶνε ἐν πληρεστάτῃ ἐφαρμογῇ παρὰ τοῖς Προμοσλενίξ τῆς Σπιτσεβέργης. Οὗτοι, ἐκ τῆς θήρας μόνον ἀποζώντες, κατὰ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας, μὴ ἔχοντες ἄλλην τινὰ ἀσχολίαν καταγίνονται ἀενάως εἰς τὸ νὰ δένωσι κόμβους, οὓς ἔπειτα λύουσι. Καὶ τοῦτο διότι εἶνε ἐπικίνδυνον αὐτοῖς νὰ κοιμῶνται πλέον τῶν πέντε ὥρων, ἐπειδὴ ὁ πολὺς ὕπνος καὶ ἡ ἔλλειψις ἐργασίας ἀναπτύσσουσι τάχιστα στομακάκην.

Κυρία ΕΛΕΝΗ*

ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η'

ΤΗ ΚΥΡΙΑ Χ—ΕΙΣ ΑΥΓΕΡΝΗΝ. (ἐν Ἑλλάδι).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 16 Ἰουλίου 1879.

Δὲν σοῦ ἔγραψα τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους σπουδαίους λόγους, τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότερος εἶνε, ὅτι δὲν εἶχα τί νὰ σοῦ γράψω. Ἡ ἐξομολόγησίς μου αὕτη μὲ ἀπαλάττει, ἐλπίζω, τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἄλλων, ὡς ἀπηλλάγη ποτὲ ὁμοίως ἀπαριθμήσεως ὁ ἀφελὴς ἐκεῖνος δῆμαρχος, ὅστις ὑποδεχόμενος τὸν βασιλέα του καὶ δικαιολογούμενος ὅτι δὲν διέταξε πυροβολισμοὺς ἐπὶ τῇ ἐλεύσει του, ἤρχισε μὲν λέγων πανηγυρικῶς, ὅτι ἐβδόμηκοντα ἦσαν οἱ λόγοι τῆς ἐλλείψεώς του, προσέθηκε δὲ μετὰ τοῦτο ἐν πάσῃ ταπεινότητι, ὅτι ὁ πρῶτος αὐτῶν ἦτο ἡ ἔλλειψις πυρίτιδος. Ὁ μεγάλθυμος βασιλεὺς τὸν ἀπήλλαξε τότε τῆς ἀριθμήσεως τῶν ὑπολοίπων ἐξήκοντα ἐννέα λόγων· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἡ ἰδική σου μεγαθυμία θὰ δειχθῇ τοῦλάχιστον ἴση, ἂν ὄχι καὶ ἀνωτέρα τῆς βασιλικῆς.

Μεγαθυμία; Ἰδική σου μεγαθυμία;—Ἐνθυμούμαι τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολήν, καὶ αἱ ἐλπίδες μου καταβαίνουσιν ὑπὸ τὸ ἄρτιον, πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ τοῦ ταλαιπώρου Λαυρίου τὰς μετοχάς. Σὺ μεγάλθυμος; κάθε ἄλλο! Ἀν εἶ-

χες σὺ τὴν χριστιανικὴν αὐτὴν ἀρετὴν, δὲν θὰ μοῦ ἔγραψες βεβαίως τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἔγραψες. Ἀν κόκκον καὶ μόνον συμπαιθεῖς ἡσθάνετο ἡ τρυφερά σου καρδιά πρὸς τὴν δυστυχῆ ἀθηναίαν, ἥτις κατ' αὐτὴν τὴν εὐδαίμονα τῶν Ἀθηνῶν ἐποχὴν ψήνεται ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τὸν καύσωνα καὶ πασπαλώνεται ἀπὸ τὸν κονιορτόν, δὲν θὰ τῆς περιέγραψες μὲ τόσῃν θριαμβευτικῇ εὐχαρίστησιν τὰς λεπτομερείας τοῦ θελκτικῶς σου ταξιδίου ἀπὸ τὴν Μείζονα Αἰμνὴν εἰς τὴν Αἰμνὴν τῆς Λυκέρνης. Θὰ περιωρίζετο μόνον νὰ καταρασθῇ τὰ πυκνὰ τοῦ κονιορτοῦ σύννεφα, τὰ ὁποῖα σ' ἐτύφλωσαν, ὡς μοῦ γράφεις, μεταξὺ τῆς Βιάσκας καὶ τοῦ Ἀϊρόλου, θὰ ἤρκειτο εἰς τὴν κωμικὴν περιγραφὴν τοῦ Μεγάλου Ξεροδοχείου τῆς Βιάσκας, τὸ ὁποῖον ἐδυσκολεύετο, λέγεις, ν' ἀνεύρῃς μεταξὺ τῶν περικυκλούντων αὐτὸ οἰκίσκων, καὶ θ' ἀνελογίζετο ἴσως, ὅτι ζῶσα ἐγὼ ἐν μέσῳ τῶν κυνικῶν καυμάτων τῶν Ἀθηνῶν, δὲν θὰ ὑπεδεχόμην βέβαια μὲ μειδίαμα εὐχαριστήσεως τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν ἰδικῶν σου διασκέδασεων καὶ τέρψεων, οὔτε τὸν ποιητικὸν πανηγυρισμὸν τῶν χιόνων τοῦ Ἀγίου Γοθάρδου ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔτρεμες σὺ ἐκ τοῦ ψύχους ἐν μέσῳ Ἰουλίῳ! Ἀλλὰ σὺ εἶσαι ἀσπλαγχνος καὶ ἐγωιστικὴ φύσις! Οὔτε τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀμμήτου δρόμου παρέλειψες, ὅστις ὑπερανabίων τὸ γιγάντειον ὄρος διαγράφει 46 καμπὰς μόνον ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῆς Τρέμολας· οὔτε τὴν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐστοιβασμένην ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ ἄλυτον πλέον χιόνα· οὔτε τὴν πρασίην γλάνη ἥτις θάλλει ἐπὶ τοῦ φυτικοῦ χώματος, ὅπερ ἀπέθηκε βαθυμυθὸν ὁ ἀνεμος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν χιόνων· οὔτε τοὺς καταρράκτας, οἵτινες χωνεύομενοι ὑπὸ τοὺς προαιωνίους πάγους, ἀναδύουσι μακρότερον καὶ κατακρημνίζονται ἐπὶ τὰς μελανὰς τῶν ἐλατῶν κορυφάς· οὔτε τοὺς κολοσσιαίους καὶ προσηνεῖς κύνας τοῦ Ἀγίου Γοθάρδου, οἵτινες σὲ ἔσυρον ἡρέμα ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ἵνα λάβωσι μικράν τινα μερίδα τοῦ προγεύματός σου· οὔτε τὰ πορφυρὰ χαμαιέρασα, ἅτινα ἔδρεψες ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ· οὔτε τὰς γραφικὰς τῶν Ἑλβετίδων ἐνδυμασίας, οὔτε τὴν καταπληκτικὴν Γέφυραν τοῦ Διαβόλου, οὔτε τοῦ Φλύγεν τὴν ἀμίμητον τοποθεσίαν, οὔτε τῆς λίμνης σου τὰ πράσινα κύματα, οὔτε... οὔτε τίποτε τέλος πάντων, ὅπερ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν ζηλείαν μου καὶ τὸν φθόνον μου, καὶ νὰ μοῦ καταστήσῃ ἀφορητοτέρα τὴν ἐν Ἀθήναις θερμὴν διακονίαν. Εἶνε φιλικὸν αὐτό; εἶνε εὐσπλαγχνον; εἶχε χριστιανικόν; Ἀς ὀψασαι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὅτε ὁ Πλάστης θὰ σ' ἐρωτήσῃ, —καὶ θὰ σ' ἐρωτήσῃ βεβαίως—διατί ἐταξείδευες εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὅτε ἡ φίλη σου ἔμενε εἰς τὰς Ἀθήνας; καὶ διατί σὺ ἐκρύωνες ἐπὶ τῶν Ἀλπεων, ὅτε ἡ ταλαίπωρος ἐκείνη ἀνελεύετο

εἰς ἰδρώτα ἐν μέσῳ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος;

Μὴ νομίσης ὅμως, ὅτι δὲν εἶχομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μικράς μας διασκέδασεις αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Λέγω μικράς, βλέπεις, μὲ ὅλην τὴν πρέπουσαν μετριοφροσύνην, καθότι περὶ μεγάλων παρ' ἡμῖν δὲν πρόκειται, ὅσον καὶ ἂν προσποιώμεθα ἐνίοτε τοὺς μεγάλους. Ἐν πρώτοις εἶχομεν πολιτικὴν ἀνεμοταραχήν, ἥτοι σάλον κοινοβουλευτικόν, ὡς λέγουσιν οἱ πολιτικοί. Ἡ κυβέρνησις, δηλαδή, συνεκάλεσε τὴν βουλὴν, ἡ βουλὴ ἀπεδοκίμασε τὴν κυβέρνησιν, ἡ κυβέρνησις ἔδωκε τὴν παραίτησίν της, ἔπειτα πάλιν ἔμεινε, διότι ἡ ἀντιπολίτευσις δὲν ἐσχημάτισεν ἄλλο ὑπουργεῖον, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀντιπολίτευσις ἐφάνη ὅτι εἶχε καὶ πάλιν διάθεσιν νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν κυβέρνησιν, ἡ κυβέρνησις ἔστειλε τὴν βουλὴν ὅθεν ἦλθεν. Ἐννοεῖς σὺ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ; ὄχι βέβαια· οὐδ' ἐγώ. Σὲ μέλει; ὀλίγον ἀναντιρρήτως· κ' ἐμὲ τὸ ἴδιον. Λέγουσι τριγύρω μου ὅτι τὰ πράγματα εἶνε σπουδαῖα· ἀλλ' ὅσοι τὸ λέγουσι φαίνονται ὡς ν' ἀστειεύονται, καὶ δὲν τοὺς πιστεύω. Τὸ μόνον σπουδαῖον εἶνε κατ' ἐμὲ αἰδιακόσια πεντήκοντα περίπου χιλιάδες δραχμῶν, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ τίμημα τῆς ὁκταμέρου ἐκτάκτου συνόδου τῆς βουλῆς μας. Ὁ ταλαίπωρος ἑλληνικὸς λαὸς πληρώνει ἐπὶ τέλους πάντοτε les pots cassés.

Ἐπειτα, πλὴν τῶν πολιτικῶν, εἶχομεν καὶ ἐν ἑκτακτῷ συμβάν, ἱκανῶς κωμικοδραματικόν, τὸ ὁποῖον ἀρκετὰ μᾶς συνεκίνησε καὶ μᾶς διασκέδασε αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι εἰς σὲ δὲν θὰ κάμῃ μεγάλην ἐντύπωσιν· ἡμεῖς ὅμως οἱ μικροπολίται, οἵτινες δὲν ἔχομεν καθ' ἡμέραν αὐτὰ τὰ τυχερά, ἀρκούμεθα καὶ εἰς τὰ ὀλίγα, ἀναλογιζόμενοι τὴν παλαιὰν παροιμίαν «ὅταν μὴ κρέας παρῇ καὶ ταρίχῳ στερεκτέον», τὴν ὁποίαν ὁ ὑπὸ τῆς μου μεταφράζει «ἐν ἐλλείψει χαρτοσήμου καλὸ ν'» καὶ τὸ στουπόχαρτο». Ἐπειδὴ δὲ νομίζω κ' ἐγώ, ὅτι ἡ τυχερὰ αὕτη διασκέδασις ἡμῶν τῶν μικροπολιτῶν δύναται νὰ διασκεδάσῃ καὶ σὲ τὴν κοσμοπολίτιδα, σοῦ διηγούμαι τὸ γεγονός. Ἀκουσε λοιπόν, καὶ διασκέδασε—ἂν θέλῃς, ἐννοεῖται· ὑποχρεωμένη δὲν εἶσαι.

Ἐπαξιωματικὸς τις ἐπεθύμησε νὰ συνδέσῃ τὴν δάφνην τοῦ πολέμου πρὸς τὴν μύρτον τοῦ ἔρωτος. Θῦμα πρόχειρον τῶν φονικῶν του βλεμμάτων εὗρεθῃ κόρη τις ἀπλὴ καὶ ἄκακος, δεκαπενταέτις μόλις, ἥτις καὶ καταλιποῦσα τὸν πατρικὸν οἶκον, ὅπου, φαίνεται, εἶχε βαρυνθῇ ν' ἀκούῃ ἀπὸ πρῶτας μέχρις ἐσπέρας τὸ τύπτω τύπτεις τοῦ διδασκάλου πατρός της, —ἴσως δὲ καὶ νὰ τὸ αἰσθάνεται ἐνίοτε—παρηκολούθησε τὸν ἐκπορητὴν τῆς καρδίας εἰς μικρὸν τινα ἐν Νεαπόλει (τῶν Ἀθηνῶν) οἰκίσκον, ὅπου, ἀλλάξασα γραμματικὴν, ἔκλινε τὸ j'aime, tu aimes ἀντὶ τοῦ βαρέος ἐκείνου ἑλληνικοῦ ῥήματος.

Ὁ πατὴρ ὅμως ἤθελε τὴν κόρην του, καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ ἤθελε τὸν παραπλανηθέντα ἥρωά της. Ἀνεζητήθη λοιπὸν τὸ ἐρημητήριον τῶν δύο περιστερῶν, εὗρεθῃ μετὰ κόπους πολλοὺς, καὶ τὰ πεζὰ τῆς ἐξουσίας ὄργανα—ὄχι, ἐλησμόνησα· ἦσαν καὶ ἱππεῖς—προσεκάλεσαν τὸν νεαρόν Ἀρην νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν πατέρα της τὴν νεαρώτερην Ἀφροδίτην. Ἀλλὰ τὸ ζεῦγος τὸ ἐρωτικόν, ἐνθυμούμενον καὶ ἀντιγράφον ἴσως τὸ ἐπινόημα τοῦ Σελεσίνου καὶ τοῦ Ἐκβιέρου τοῦ Mery, ἐκλείσθη καὶ ἐμανδαλώθη ἐντὸς τῆς φωλεᾶς του, καὶ ἐδήλωσεν εἰς τοὺς πολιορκούντας αὐτὸ κλητῆρας καὶ στρατιώτας, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐνόει νὰ χωρισθῇ. Εἰς μάτην αἱ παρακλήσεις τοῦ πατρός, εἰς μάτην αἱ προσκλήσεις τῶν κλητῆρων, εἰς μάτην αἱ ἐπιταγαὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς. Ὁ ἥρωας τῆς κωμωδίας, προσαγορεύων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς ἐρωτικῆς του φωλεᾶς τὸ περιεστάμενον πλῆθος, ἐδήλου ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς, ὅτι εἶχεν ἐντὸς τῆς οἰκίας πετρέλαιον καὶ δυναμίτιδα καὶ πῦρ, καὶ ἐκτὸς τούτων σπάθην καὶ πολὺκροτον· ὅτι εἰς πρώτην ἀπόπειραν ἐκβιάσεως τῆς οἰκίας, ἤθελε πυροβολῆσαι κατὰ τοῦ πρώτου τολμητοῦ, ἤθελε κόψαι τὸν λαιμὸν τῆς ἐρωτικῆς του περιστερᾶς, ἤθελε ἀνάψει τὸ πετρέλαιόν του, καὶ... πρὶν ἢ ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα διὰ δυναμίτιδος τὴν οἰκίαν ἤθελεν... αὐτοκτονήσῃ διὰ τῆς τελευταίας τοῦ πολυκρότου του βολῆς. Τὸ πρᾶγμα, ἐννοεῖς, ἐφάνη κάπως σπουδαῖον εἰς τοὺς πολιορκητάς, διότι ὀλίγοι, φαίνεται, μεταξὺ αὐτῶν ἐγνώριζον τὸν ἥρωα. Τὸ περιεστὼς πλῆθος ἔφριξε, τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας συνεκινήθησαν καὶ κάπως τὸ ἐσυλλογίσθησαν, ἐπλατύνθη δὲ ἱκανῶς ὁ κύκλος τῶν περιέργων, οἵτινες τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχον προτιμήσει τὸ ἐν Νεαπόλει θέαμα ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ Ἀμλετ ἐν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τὴν τοῦ Ὀρφέως ἐν Φαλήρῳ. Συμβουλίου γενομένου ἐκρίθη καλὸν νὰ ἀλωθῶσιν οἱ ποιητικοὶ ἐρασταὶ διὰ τοῦ πεζοτάτου μέσου τῆς πείνης. Φρουρὰ τακτικὴ ἐστήθη πρὸ τοῦ ἐρημητηρίου τῶν δύο περιστερῶν, καὶ περιπολαὶ τακτικαὶ μετηλλάσσοντο εἰς ὥρας τακτάς, πρὸς ἀνέκφραστον διασκέδασιν τῶν ἀργῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν περιέργων γειτόνων, οἵτινες οὔτε Ἄντρον τῶν Νυμφῶν ἐσυλλογίζοντο πλέον, οὔτε Βουλὴν, οὔτε πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Δυστυχῶς ὅμως τὸ πρᾶγμα ἐκοινολογήθη, ἡ πόλις ἤρχισε συγκινουμένη, ὁ σπουδαῖος τύπος ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος, καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀπῆλθε τὴν αὐστηράν τοῦ νόμου ἐκτέλεσιν. Αἱ ἀρχαὶ κατενόησαν ὅτι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ μένωσιν ἀπαθείς—ἡ καὶ συγκεκινημένοι· ἀδιάφορον—θεαταὶ τῶν γενομένων, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν τῆς ἐρωτικῆς ἀκροπόλεως. Προχθὲς λοιπὸν τὴν πρῶτην ἐγένετο ἐν πρώτοις κατὰ τὴν τάξιν τοῦ πολέμου ἡ εἰς παράδοσιν πρόσ-

κλησις τῶν πολιορκουμένων. Ἄλλ' ὁ ἥρωες ἐξεληθὼν εἰς τὸν ἐξώστην, παρισταμένης ἐκ δεξιῶν τῆς νεαρᾶς καὶ μυρτοστεφοῦς ἡρωίδος, ἐλάλησεν εἰς τὸ κοινὸν διὰ μακρῶν, κρατῶν τὴν σπάθην του διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἀνημμένην λαμπάδα ἐξ ἀριστερᾶς, καὶ ἐδήλωσε βροντωδῶς ὅτι πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν τοῦ περιεστώτος λαοῦ ἤθελε φονεύσει τὴν νεάνίδα καὶ πυρπολήσει διὰ πετρελαίου τὸν οἶκον. Τὴν δὲ λωσιν μάλιστα ταύτην παρηκολούθησε καὶ δραματικὴ τις παντομίμα, καθ' ἣν ἐκεῖνος μὲν προσήγαγε τὴν σπάθην του εἰς τὸν τράχηλον ἐκείνης, ἐκείνη δὲ ἔκλεισεν ἐν ἐρωτικῇ ἐκστάσει τοὺς ὀφθαλμούς οἷον εἰ μέλλουσα νὰ παραδῶσιν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν λευκὴν τῆς Ἀφροδίτης περιστερᾶν. Τὸ ἄκακον κοινὸν ἐνόμισε πρόσφορον νὰ φοιξῇ καὶ ἀνεκραύγασε μάλιστα ἐκ τρόμου. Sic notus Ulixes! Ἄλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ συγκινηθῶσι· διαρρήξαντες δὲ διὰ πελέκεων τὴν θύραν, ἐνῶ μάλιστα ὁ ἥρωες ἐξηκολούθει χειρονομῶν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου καὶ κραυγάζων, καὶ περιφέρων πάντοτε τὴν σπάθην του εἰς τῆς ἐρωμένης του τὸν λαιμὸν, καὶ γυμνῶν τὰ στήθη του καὶ προκαλῶν τοὺς πυροβολισμούς τῶν στρατιωτῶν, εἰσῆλθον ἐκεῖνοι εἰς τὸν οἶκον, καὶ τὸν συνέλαβον ἐν πάσῃ πεζότητι. Πρὶν ἢ ὁμῶς τὸν συλλάβωσι, προφθάσας ἐκεῖνος, ἐκρήμνισεν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου εἰς τὴν ὁδὸν . . . τίνα ὑποθέτετε; τὴν νεαράν ἡρωίδα τοῦ οἰκογενειακοῦ δράματος, ὡς θὰ ἔλεγε πρόγραμμά τι τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Οὕτω μὲν ἀπῆλθον ὁ ἥρωες εἰς τὸ φρουραρχεῖον, ἡ δὲ ἡρωὶς εἰς παρακείμενόν τι φαρμακεῖον, ὅπως τῇ δοθῇ ἡ πρώτη βοήθεια. Σὲ διεσκέδασεν ἡ ἱστορία μου; τὸ ἐλπίζω. Ἄν σ' ἔλθῃ τώρα ἡ περιέργεια νὰ μ' ἐρωτήσης: τί θὰ τὸν κάμουν τὸν παράδοξον αὐτὸν ἥρωα; Ὅθ' σ' ἀπαντήσω ἀφελῶς: δὲν ἤξεύρω. Ἄν ἔξων ἀλλοῦ, θὰ ἤξευρα καὶ θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα. ΣΟΦΙΑ

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἡθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιου.]

214.

Ἡ τοῦ ἀπλοῦ γρατιώτου ἀνδρία ἐπιτήδεμα εἶναι ἐπικίνδυνον, ὃ μετέρχεται ὁ περιπατῆς αὐτός, τὸν ἐπιούσιον αὐτοῦ θηρεύων ἄρτον.

215.

Ἡ τελεία ἀνδρία καὶ ἡ ἀνανδρία ἡ ἐντελής τὰ ἔσχατα εἶναι ἄκρα, εἰς ἃ σπανίως ὁ ἄνθρωπος φθάνει. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο αὐτῶν ἀντιθέτων ἔσχατων περιέχεται χώρα ἐκτεταμένη, περιλαμβάνουσα ὅλα τὰ ὑπόλοιπα τῆς θαρραλεότητος εἰδη. Ὑπάρχουσι δὲ τοσαῦτα ἐν μέσῳ τῶν ἄκρων αὐτῶν τῆς ἀνδρίας βαθμῶν διαφοραὶ, ὅσαι ἀριθμοῦνται παραλλαγαὶ τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων διαθέσεων. Ὑπάρχουσι, δηλαδή ἄνδρες, οἵτινες ἀρχομένης

τῆς μάχης προθύμως προκινδυνεύουσι, παρατεινόμενου δὲ τοῦ ἀγῶνος, ἀποβάλλουσι τὸ θάρρος αὐτῶν καὶ ἐνδίδουσιν εὐκόλως. Ἄλλοι δὲ ὡς ἀρχοῦντα δέχονται τὰ πεπραγμένα, ἅμα κατὰ τὰς περὶ ἀνδρίας προλήψεις τοῦ κόσμου ὑπεράνω παντὸς ψόγου τεθῶσιν, ὀλίγον δὲ περὶ κατορθώματος ἄλλου φροντίζουσι. Τινὲς δὲ δὲν δύνανται νὰ κατισχύσωσι πάντοτε ἐπίσης παντὸς αὐτῶν φόβου. Ἄλλοι δὲ καταλαμβάνονται ἐνίοτε ὑπὸ φόβου πανικῶ, καὶ ἄλλοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν πολεμίων, φοβούμενοι νὰ μείνωσιν ὅπου ἐτάχθησαν. Τινὰς δὲ ἡ ἐκ μικρῶν κινδύνων ἔξις ἀναδεικνύει θαρραλέους καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς εἰς μεγάλων κινδύνων ἀπάντησιν. Ἄλλοι δὲ ἀνδρίως μὲν μάχονται κατὰ τῶν μαχαιοφόρων πολεμίων, φοβοῦνται δὲ τὰ ὄπλα τὰ πυροβόλα, καὶ ἄλλοι τοῦναντίον, τὰ μὲν πυροβόλα ὄπλα καταφρονοῦσι, τρέμουσι δὲ τὰς μαχαίρας. Ὅλα δὲ τὰ εἰρημένα τῆς θαρραλεότητος εἶδη ἔχουσι τι κοινόν, τὸ ἐξῆς. Ἡ νύξ, αὐξάνουσα τοὺς φόβους καὶ κρύπτουσα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ἔργα, ἐπιτρέπει τοῖς μαχομένοις τὸ φεῖδεσθαι τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς. Ὑπάρχει δὲ καὶ γενικώτερόν τι τοιαύτης φειδοῦς εἶδος· διότι οὐδεὶς τῶν μαχομένων πράττει ὅ,τι ἐν ὀρισμένη περιστάσει ἡδύνατο νὰ πράξῃ, ἐὰν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Ὅθεν εὐκόλως πᾶς τις καταλαμβάνει, ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου μέρος τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἐξαχθέντων ἐν ἔτει 1878 προϊόντων τῆς Ἀμερικῆς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ βάμβαξ. Ἡ ἀξία του ὑπερέβη τὰ 480 ἑκατομμύρια δολαρίων.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Δίκαζε ἐχθρούς καὶ ποτὲ φίλους, διότι ἐκ δύο ἐχθρῶν ἀποκτᾷς ἓνα φίλον, καὶ ἐκ δύο φίλων ἓνα ἐχθρόν.

Ὅποιοι τρώγει τὴν πῆτταν μόνος του, θὰ σελλῶνῃ μόνος τὸ ἄλογόν του.

Ὅταν ἔρχεται ἡ δόξα, χάνεται τὸ μνημονικόν (Ἰσπανικαὶ παροιμίαι.)

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Οἱ Ἰάπωνες κατὰ τὰς θερμὰς τοῦ ἔτους ἐποχὰς ὅπως διατηρήσωσι νωπὸν τὸ κρέας θέτουσι αὐτὸ εἰς πορσελλάνιον πινάκιον μέγα (πιατέρα) καὶ ἐπ' αὐτοῦ καταχέουσι θερμότατον ὕδωρ μέγιστον ὃ τὸ κρέας καλυφθῇ ἐντελῶς· εἰτα δὲ ἐπιχέουσιν ἔλαιον ἐπὶ τοῦ ὕδατος καὶ διαφυλάττουσι. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀποκλείεται ὅλως ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ κρέατος, δι' ἧς ὡς γνωστὸν ἐπέρχεται ἡ σήψις καὶ οὕτω τὸ κρέας διατηρεῖται πρόσφατον.